Бүгү чурттарның пролетарийлери, каттыжыңар!

ШЫН

СЭКП Тыва обкомунуң, Тыва АССР-ниң Дээди Совединиң болгаш Министрлер Чөвүлелиниң органы

№ 137 (10734) | 1978 чылдың июнь 11, воскресенье | 1925 чылдан үндезилеттинген | Өртээ 2 көп.

СЭКП ТК-ның Политбюрозунда, ССРЭ-ниң Дээди Совединиң Президиумунда, ССРЭ-ниң Министрлер Чөвүлелинде

ССРЭ-НИҢ ПАРТИЯ-ЧАЗАК ДЕЛЕГАЦИЯЗЫНЫҢ ЧЕХОСЛОВАК СОЦИАЛИСТИГ РЕСПУБЛИКАГА АЯН-ЧОРУУНУҢ ТҮҢНЕЛДЕРИНИҢ ДУГАЙЫНДА

СЭКП ТК-ның Чиңгине секретары, ССРЭ-ниң Дээди Совединиң Президиумунуң Даргазы Л. И. Брежнев баштаан ССРЭ-ниң партия-чазак делегациязының бо чылдың май 30-ден июнь 2-ге чедир ЧССР-ге албан ёзузунуң найыралдыг аян-чоруун кылганының түңнелдерин СЭКП ТК-ның Политбюрозу, ССРЭ-ниң Дээди Совединиң Президиуму, ССРЭ-ниң Министрлер Чөвүлели чугаалажып көрген.

Совет делегацияның ЧКП ТК-ның Чиңгине секретары, ЧССР-ниң Президентизи Г. Гусак баштаан Чехословакияның партия-күрүне удуртукчулары-биле чугаалажыышкыннары, бо чугаалажыышкыннарның түңнелинде хүлээп алган кады кылган медеглел ийи чурттарның аразында кады ажылдажылганы улам бедик чадаже көдүрер, совет-чехословак харылзааларны моон соңгаар-даа бүгү талалыг хөгжүдерин хандырар. Партия, күрүне органнарының, хөй-нити организацияларының шугумунга харылзааларны ханыладыры, бүдүрүлгени кооперастаарын болгаш мөөңнээрин калбартыры, эртем болгаш культура талазы-биле солчуушкуннар, делегей аренازынга нити сорулгалар дээш демиселге идепкейлиг демниг ажылдаары — бо бүгү чүүлдер акы-дуңмалышкы ийи улустарның харылзааларын байлакшыдар, социалистиг болгаш коммунистиг тургузуушкунга оларның мурнунда турар сорулгаларны чедиишкинниг шиитпирлээринге дузалаар.

Тайбыңны быжыглаар херекке күжениишкиннерин харамнанмас дугайында социалистиг күрүнелерниң шиитпирлиин илергейлээн тодаргай сөстер аян-чоруктуң хүннеринде Прагадан чаа күш-биле чаңгыланган. Янзы-бүрү чылдагааннарга чагдынып алгаш, чепсекти эңдере бүдүрериниң чаа айыылдыг базымын дөгээрин оралдажып, делегейде дүшкүүрлүг чорукту чавырылдырарын болдурбас деп турар кижилерге төлептиг харыыны берген. Делегей байдалының чугула айтырыгларының талазы-биле Совет Эвилелиниң болгаш Чехословакияның натап медеглээн принципиалдыг туружун тайбыңның болгаш социал депшилгениң бүгү талалакчылары сеткил ханыышкын-биле уткуур дээрзинге чигзиниг турбас.

СЭКП ТК-ның Политбюрозу, ССРЭ-ниң Дээди Совединиң Президиуму, ССРЭ-ниң Министрлер Чөвүлели Л. И. Брежневтиң болгаш совет партия-чазак делегациязының кежигүннериниң ажыл-чорудулгазын бүрүн болгаш долузу-биле чүүлдүг деп көрген.

Аян-чоруктуң үезинде совет болгаш чехословак талаларның чедип алганы дугуржулгаларны амыдыралга долузу-биле база чогуур үезинде боттандырарынга эргежок чугула бүгү-ле чүүлдерни чогуур партия, күрүне болгаш ажыл-агый органнары кылган турары принципиалдыг чугула боол турар деп СЭКП ТК-ның Политбюрозу, ССРЭ-ниң Дээди Совединиң Президиуму болгаш ССРЭ-ниң Министрлер Чөвүлели санап тур.

Куба Республиканың тураскаалдыг медалын тывысканы

Куба Республиканың Күрүне Чөвүлелиниң даасканын ёзугаар Куба Республиканың Совет Эвилелинде элчини Северо Агирре дель Кристо июнь 9-та, СЭКП ТК-ның Чиңгине секретары, ССРЭ-ниң Дээди Совединиң Президиумунуң Даргазы эш Л. И. Брежневке «Кубаның революстуг чепсектиг күштериниң XX чылы» деп тураскаалдыг медальды тывыскан. Ук медальды Кубаның революстуг чепсектиг күштерин тургузарының эгезин салган «Гранма» деп суднодан куба патриоттарның десантызын куба черге чедиргенинин 20 чыл оюн демдеглээри-биле тургускан.

Эш Л. И. Брежнев бедик шаңнал дээш Куба Республиканың удуртулгазынга чүректиң ханызындан өөрүп четтиргенин илергейлээн.

(СЭТА).

МУЗЫКА БОЛГАШ НАЙЫРАЛ БАЙЫРЛАЛЫ

Делегейниң П. И. Чайковский аттыг VI конкурузу ажыттынарының бүдүүзүнде улуг композиторнуң тураскаалынга конкурстуң киржикчилери, жюри кежигүннери, хүндүлүг аалчылар чыглып келгеш, кайгамчыктыг музыкантыга хүндүлел йөрээлин кылып, чечектер салган.

«Мээң музыкам нептерээн турарын, ааа ынак кижилерниң саны өскен турарын, ооң-биле таалалды алган турарын күзеп турар мен» деп, Чайковский бижээн. Композиторнуң күзели боттанган. Ол дугайын делегейниң Чайковский аттыг VI конкурузунуң киржикчилериниң составы херечилеп турар. Мында 300 хире аныяк пианистер, скрипачылар, виолончелистер болгаш ыраажылар делегейниң бүгү диптеринден кээп киржип турар.

Конкурстуң байырлыг ажыдыышкыны июнь 9-та, Кремльдиң Съездилер ордузунга ажыттынган. Москваның музыка турнириниң киржикчилеринге болгаш аалчыларынга СЭКП ТК-ның Политбюро кежигүнүнге кандидат, ССРЭ-ниң культура министри П. Н. Демичев чүве чугаалаан. Делегейниң дыка хөй чурттарындан Москвада келген музыка урал чүүлүнүң кайгамчыктыг ажылдакчыларынга болгаш аныяк күүседикчилерге Совет чазактың болгаш СЭКП ТК-ның Чиңгине секретары, ССРЭ-ниң Дээди Совединиң Президиумунуң Даргазы эш Л. И. Брежневтиң бодунуң өмүнээзинден байыр чедирер бедик алдар меңээ онаашкан деп, ол чугаалаан. П. Н. Демичев, конкурстуң киржикчилеринге чедиишкиннерни күзээш, П. И. Чайковский аттыг VI конкурс бодунуң чаңчылын уламчылавышаан, улустар аразынга найыралче болгаш бот-боду экибилчир чорукче кыйгырып турар музыканың кайгамчыктыг байырлалы болган турар дээрзинге бүзүрелин илергейлээн.

Конкурстуң оргкомитединиң даргазы, ССРЭ-ниң улустуң артизи Т. Н. Хренников чыылганнарга жюрини таныштырган болгаш музыка байырлалын ажыттынган деп чарлаан.

Жюри кежигүннери Лайош Херналди (ВУР) болгаш Эрик Тавасшерна (Финляндия) оларга бедик алдарны көргүскени дээш өөрүп четтиргенин илергейлээн болгаш Москваның музыка конкурузу кезээде найырал болгаш чогаадыкчы чоруктуң ёзузунга эртип келген деп демдеглээн.

П. И. Чайковскийниң балеттеринден симфония чогаалдарын болгаш фрагментилерни түңнелинде күүсеткен.

Чайковскийниң чогаалдарын күүседири музыкант кижи бүрүзүнге—мергежилдиң бединче үнериниң шенээшкини болур. Ынчангаш ооң чогаалдарын күүседири конкурска кол черни ээлээр. Конкурс дүүн эгелээн. Конкурсту пианистер эгелээн. Национал ээзи каш чогаадыкчы көрүлделерниң тиилекчизи. Чехословакиядан келген аныяк музыкант Томаш Вишекке бир дугаар номер таварышкан. Томаш Вишек ол номерни шаңналдыг черлерге арттырып алырын күзеп турары чөптүг. Ынчалза-даа конкурстуң киржикчи бүрүзү шаңнал алыр дээш ойнаар, оларга чедиишкиннерни күзээли!

П. ВЕКСЛЕР,
В. ДЖАЛАГОНИЯ,
СЭТА-ның корр.

БЕШ ЧЫЛДЫҢ КИЖИЛЕРИ

Бай-Хаактың 585 дугаарлыг көжүп чоруур мехколонназында штукатур-маляр Анастасия Дмитриевна Турбасованың ажыл-ижи мактаддыг. Коммунист дагдыныкчы Анастасия Дмитриевна бирги кварталдың планныг онаалдаларын 101,2 хуу күүсеткен.

Ол—Күш-ажылчы Алдар орденниң III чергезиниң эдилекчизи.

«Сельхозтехниканың» Кызыл-Мажалыкта салбырының чолаачызы Ачын-оол Бичии-Уругович Хертек онгу беш чылдың планныг онаалдаларын хуусаа бетинде күүседир дээш кызымак ажылдап турар. Аныяк коммунист А. Б-У. Хертек ай, квартал планнарын 115 хуудан кудулатпайн, хөй-нити ажылынга идепкейлиг киржип турар.

СЭКП-НИҢ XXV СЪЕЗДИЗИНИҢ ШИИТПИРЛЕРИН—АМЫДЫРАЛГА!

ДОПЧУ МЕДЭЭЛЕР

Чадааның № 463 мехколонназында Борис Сатка удурткан тудугжу бригада бо чылдың эрткен айларының планын ажыр күүсеткен. СЭКП-ниң XXII съездизи аттыг совхозта 60 орунуг интернатты, 500 баш шээр мал кирер кажааны, ийи аал ишти чурттаар бажыңны ажыглалга кииргон.

В. САНАА.

* * *

Чөөн-Хемчиктиң «Суг-Хөл» совхозтуң Киров салбырында бүдүн өг-бүлелерден тургустунган суггатчы звенолар ажылдап турар. Дуржулгалыг суггатчы, Күш-ажылдың Кызыл Тук орденниң эдилекчизи Ховалыг Дарының удурткан өг-бүле звенозу 80 гектар кызыл-тастың баштайгы суггарылгазын доосkan.

Звено бо чылын бир гектардан 15 центнер дүжүттүг алыр хүлээлгезин күүседиринге бүзүреддиг.

Б. ОНДАР.

Аас чогаал уран чүүлүнүң байырлалы

УЛУСЧУ ТАЛАНТЫЛАРНЫҢ КӨРГҮЗҮҮ

Кызыл-Мажалык. (Телефон-биле). Суббота хүнүнде маңаа Бай-Тайга, Барын-Хемчик районнарының аас чогаал уран чүүлүнүң байырлалы эгелээн. Ук байырлалда чүгле бо районнарның эвес, харын Чөөн-Хемчик, Мөңгүн-Тайга, Өвүр районнарының сураглыг тоолчу, ыраажы, хөгжүмчү, сыгытчы дээш өске-даа талантылыг кижилери чыглып келгилээн.

Чоокта чаа кылган ногаан театрны көрүштүг чараш кылдыр дерип белеткээн. Аас чогаалының урал-чечен сөстери, үлегер домактар ында-мында бижиттинген, ону чыылган чон сонуургаан. Байырлалды көөрү-биле хөй чон чыглып келген.

Улус депутаттарының Барын-Хемчик район Совединиң күүсекчи комитединиң даргазы С. Т. Амырбит урал чүүл байырлалын ажыткаш, ол хүн эртер аңгы-аңгы конкурстарга чедиишкиннииг киржирин байырлалдың киржикчилеринге күзээн.

Республиканың улусчу чогаадылга бажыңының директору Ч. Куулар сөс алгаш, байырлалды эртгириериниң программазы-биле чыылганнарны таныштырбышаан, улустуң аас чогаалының байырлалының ужур-дузазын айтып, киржикчилерге чедиишкиннерни күзээн. Байырлал «Улустуң революсчу ырлары» деп темалыг конкурс-биле эгелээн. Кызыл-Мажалыктың Культура бажыңының нити ыр бөлүүнүң күүселделери-биле чыылганнар танышкан. Тоолчуларның, ыраажыларның, сыгыт-хөөмейжилерниң, дүрген чугаалаарларның, кожамыктаарларның дээш өске-даа конкурстар тус-тузунда эрткен. Ол-ла хүн одаг кыпсып, национал оюннарны база ойнаан.

Урал-шевер кылыгларның делгелгези база ажыттынган. Мында дааран кылыглар, идик-хеп аймаа, чонар-даштан чазап кылган чүүлдер дээш янзы-бүрү кылыгларны салган.

Аас чогаал урал чүүлүнүң байырлалының түңнелдерин үндүрүп, тиилекчилерни шаңнап-мактаары база бөгүн болур. Эң-не урал-чеченнер, шевер холдуглар, талантылыглар шылгарап үнери чугаажок.

(Бистиң корр.).

Бөгүн—Чиик үлетпүр ажылдакчыларының хүнү

Кызылдың дааранылга фабриказының бригадаларының аразында социалистиг чарыш калбарган. Мында планныг онаалдаларны ажыр күүседип, бедик көргүзүглерни чедип ап турар бригадалар хөй. Мария Евлампьевна Потылицинаның бригадазы эрткен беш айларда социалистиг чарыштың тиилекчизи болган. Ол бригада продукция бүдүрериниң ай планын 101,6 хуу, күш-ажылдың бүдүрүкчүлүүн 110 хуу күүсеткен.

ЧУРУКТА: (солагай таладан) бригаданың эң тергиинери Вера Айыжы-оол, Екатерина Борбак-оол болгаш Капитолина Хопуя.

А. ЗАЙЦЕВТИҢ фотозу.

БОТТУГ ДУЗАНЫ ЧЕДИРЕР

Көдээ тудуг

Бай-Тайга районнуң төвү Тээли суур болгаш районнуң ажыл-агыйларының төптери чылдың-на чаагайжыды туттунуп, сайзырап турар. Соолгу ийи-үш чылдарда район төвүнге столованы, ийи каът эмнелгени, аалчылар бажыңын, «Мурнакчы», «Бай-Тал», «Кара-Хөл» совхозтарга Культура бажыңнарын, интернатты, автомашиналар гаражын, школаны болгаш хөй-хөй чурттаалга бажыңнарын тударынга «Тыва көдээ тудуг» трестиң дугаары 741 көжүп чоруур мехколонназының Бай-Тайгада бот-орулга-чарылгалыг участогу биле «Тыва септелге тудуг» трезиниң мында база бот-орулга-чарылгалыг участогунуң тудугжуларының киирип турар үлүг-хуузу улуг. Участоктар тургустунгандан бээр ээзэн каш чылдар эрткен, ажылчын кадрлар-биле болгаш тудугжулар-биле четче хандыртынган.

«Тыва септелге тудуг» трестиң бот-орулга-чарылгалыг участогу (начальниги Х. Ондар) мында мурнакчыларның одуруунда чоруп, районнуң үлетпүр бүдүрүлге, садыг, харылзаа организацияларының аразындан ургулчу тиилекчи болуп, СЭКП райкомунуң, райкүүскомунуң шилчирип Кызыл тугун бажы-биле тудуп турар. Бо коллективтиң кежигүннери онгу беш чылдың үшкү чылының планныг онаалдаларын октябрь 7-де—ССРЭ-ниң чаа Конституциязының бир чыл оюнда күүседир дээш бедиткен хүлээлгезин алган ажылдап турарлар. Бо чылдың бирги кварталында коллективтиң тудугжулары 66,7 муң рубльдиң тудуг-монтаж ажылдарын кылыр планын 77 муң рубльге, азы 114 хуу күүсеткеннер. Мында Данов Хомушкунуң, Дагбы Сүрүңнуң, Олег Иргиттиң тудугжу бригадалары эки ажылдыг. Тудугжулар амгы хүннерде Тээли суурда автовокзалды, ийи аал ишти чурттаар бажыңнарны тудуп турар.

Чыл планын барык үш ай бурунгаар күүседир дээн септелге тудуг участогунуң тудугжуларында тудуг материалдары үзүлген. Ийи аал чурттаар үш бажыңның бирээзиниң чүгле тавааи салган, ийизиниң ханаларын шагдала дооскан, ам тудугжулар материал чогундан ааа олурар. «Материал бар болза, бо ийи бажың дужааттынган турар чүве—ам кылыр чүве чок ааа олур бис. Апрель айның төнчүзүнде-ле материалдар үзүлген, начальнигивис Кызылче материал сураглап баткан»—деп, Дагбы Сүрүңнуң бригадазының кежигүннери хомудап олурар.

Автовокзал тудуунда Данов Хомушкунуң бригадазында шлак база үзүлген, ажыл чок олурбазы-биле бир-бир бажыңнар чанындан бичии шлак бөдүп эккеп алган, ооң-биле кудуп ажылдап турар. Бо чылын ажыглалга кирер ужурлуг автовокзалдың ам-даа ханаларының тудуу доозулбаан. Бир эвес мындыг хандырылгалыг ажылдаар болза, ооң ажыглалга кирери берге. Мында шлакты кудуп турарының шынары куду. Чамдык черлерде кургаг, чамдык черлерде цемент ковүдээн, шлакты хоюдуп алыр тускай дестилер чок, ааа чер кырынга хоюдуп, суг кудуп турар, механизация барык чок, хоюдуг шлакты хүүрек-биле бажыңның ханазынче ускаш октаарга төктүр.

Бо участокта ажылга шаптыктап турар чүве—машина-техниканың чедишпези. Тудуг материалдары сөөртүп турар тергелиг чаңгыс трактор бар. Ону бригадалар ээлчежип манаар.

Мурнакчы участокта тудуг материалдарының чедишпези оларның сөглээн сөзүнге ээ болуп шыдаар бе дээрзинге ам бергедээшкиннерин таварыштырып турар. Чогуур үезинде тудуг материалдары-биле тудугжуларны хандырар дээш сагыш салып, планныг ажылдап турган болза мындыг бергедээшкиннер турбас.

741 дугаарлыг бот-орулга-чарылгалыг участок (начальниги С. Х. Шыырап) септелге участогунга деңнээрге тудуг материалдары-биле четче хандыртынган, машина-техника бар, 80 хире ажылчыннарлыг улуг организация. Ынчалза-даа бо участок чыл бүрүде планныг онаалдаларын чедир күүсетпейн, тудуг-монтаж ажылдарынга үндүрген акшаны чедир шиңгээдип албайн келген. Онгу беш чылдың эрткен ийи чылында участоктуң тудугжулары 86,3 муң рубльдиң капитал салыышкынын чедир шиңгээдип албаан. Бо чылдың бирги кварталының планын 81,2 хуу күүседип, 25,1 муң рубльдиң тудуг-монтаж ажылдарын чедир кылбаан. Тудуп турар тудугларының шынары багай, тудуг материалдарын камналга чок ажыглап турар.

Участоктуң тудугжулары бо хүннерде «Тээли» совхозтуң Ээр-Хавакта инек кажаазын, Бай-Талда 50, Тээлиде 120 олуттуг интернаттар тудуунда болгаш ийи аал ишти чурттаар бажыңнар тудуунда ажылдап турарлар.

«Тээли» совхозтуң Кызыл-Даг салбырында ийи аал ишти чурттаар үш бажыңнарның тудуун Салчак Калдар-оолдуң бригадазы доозуп турар. Туттунган бажыңнарның шынары багай. Белен материалдан кылган бажыңның аразы хос, өттүр көстүп турар, форточкалар чамдык бажыңнарда чок, соңгазының рамалары деңэвес, чамдык эжиктерни дедир кылгылаап. Бажыңны салаа дег чиңге ыяштар-биле херимнээн. Бажыңнар даштында, кладовкаларда цемент, кадаг хөйү-биле токтуп чыткылаар, бажыңның кырынга урган довурак-шлак эвээш, чамдык азыгларда чедир төкпээн. Мындыг байдал «Бай-Тал» совхозтуң төвүнде чурттаалга бажыңнары тудуп турар тудугжуларда база бар.

«Тээли» совхозтуң Найырал салбырында туткан контораның эжиктери ам хагдынмастаан, печкаларының аастары кээп дүшкүлээн. Тээлиде 120 олуттуг интернатты бо чылын ажыглалга киирер ужурлуг. Мында ажыл ам-даа хөй, а шеверлел ажылдары эгелевээн, чүгле В. Минеевтиң 10 кижилиг бригадазы ораэлдерни шалалап турар. Электри шугумнарын ааа кылыр ужурлуг, электриктер-даа чок, ооң дериг-херекселдерин-даа эккелбээн.

Участоктарның кайызында-даа бөдүүн механизация чок, ажылдарны хол-биле кылып турар.

Тудугжу бүрүзүнүң, ол ышкаш тус-тус бригадаларның хүнде, неделяда, айда, кварталда кылыр ажылдарының планнары чок. Нарядтар бербейн турар, каш хонукта чеже акшаның ажылдарын кылырын тудугжулар билбес. План күүсеттинмейн турарының бир кол чылдагааны ында.

— Трестиң талазындан хүнде херегээр материалдар-биле бисти хандырып турары багай, шала маңзазы, брустар, соңга, хаалга блоктары ой-шаанда келбес-тир—деп, участоктуң начальниги Сарыг-оол Хертекович хомудап. план күүседиринге ооң шаптыктап турарын чугаалап олурар. Ынчалзажок мында күш-ажылды организастааны четпес: тудугжулар ортузунда социалистиг чарыш тодаргай эвес, түңнелин докшаамал үндүрбейн турар. Тудугжулар ортузунга лекция, беседа эвээш, тудуг шөлдеринде оларны сорук киирип турар лозунг-плакаттар чок, контора чанында хүндүлел көргүзүг самбыраларында чүнү-даа бижиивээн. Тудугжуларның күш-ажылының бүдүрүкчүлүү чавыс. Бирги кварталда 156 кижи-хүнү чылдагаан чок үстүнген.

Участок бо чылын ажылагыйларга 300 хой кирер дөрт кажааларны тудар ужурлуг. Ол ажыл база эгелевээн. Бот-орулга-чарылгалыг бо участок Барын-Хемчикте № 741 мехколоннаның бир салбыры болуп турар. Ынчалзажок ооң талазындан (начальниги В. Музыка) оларга боттуг дуза эвээш.

Бай-Тайгада тудуг ажылын харылап турар ийи участоктарда байдал мындыг-дыр. Районда тудуп турар тудугларның шынарын хынап, ону контрольдап турар тускай эртемниг кижиден районнуң көдээ ажыл-агый эргелелинге тургузары чугула дээрзин бо бүгүнү көрүп чоруп чоруп ажыктыг. Мону черле өөренип көөрү чугула.

О. ХОВАЛЫГ,
районнуң улусчу контроль комитединиң даргазы.

Х. МОНГУШ,
«Шынның» корреспондентизи.

Бөгүн — Чиик үлетпүр ажылдакчыларының хүнү

ӨЗҮЛДЕНИҢ ТЕМПИЛЕРИ

Кол-кол бүдүрүлгелерден, үлетпүр каттыжыышкыннарындан, эвилелдешкен республикаларның министерстволарындан дыңнадыглар ССРЭ-ниң Чиик үлетпүр министерствозунга дүргени-биле кээп турар. Ол медээлер адырда ажыл-херектиң канчаар чоруп турарын көргүзер.

Ол дыңнадыгларның чамдыктарын СЭТА-ның корреспондентизиниң дилээн ёзугаар ССРЭ-НИҢ ЧИИК ҮЛЕТПҮР МИНИСТРИ Н. Н. ТАРАСОВ мынчаар тайылбырлаан.

Бирги дыңнадыг: **«Москваның «Салют» дээр дааранылга каттыжыышкынының маркалыг тоннарының алды чаа хевирлеринге Күрүнениң шынар демдээн тывыскан. Бо чылында дөрткү кылыг бүрүзүнге шынарның хүндүлүг демдээн хап турар.**

— Львов областың мурнакчы коллективтериниң үлегерин ёзугаар муң ажыг бүдүрүлгелер продукция шынарын башкарарының комплекстиг системазын нептереткен. Москваның «Трехгорная мануфактура» дээр хөвең-саазын пөс комбинады, Ленинградтың «Первомайская заря» дээр дааранылга каттыжыышкыны, Оршанскиниң лён комбинады болгаш өске-даа чамдык бүдүрүлгелер эки түңнелдерни чедип алган.

Бүдүрүүшкүннүң темпилерин чиик үлетпүр план ёзугаар бир деске өстүрүп орар. Ооң хемчээли беш чылдың төнчүзүнге чедир 27,3 хуу улгадыр ужурлуг. Чижээлээрге, трикотаж болгаш дааранылга кылыгларын кылып үндүрери үжен ажыг хуу немей өзер, хөвең-саазын сорочка хөйлеңнерни, бөрттерни даарап үндүрери дыка хөй болур.

Химиктиг чаа волокноларны болгаш удазыннарны, полимер материалдарны, бедик шынарлыг бүдүктарны ажыглаары шынарны улам ынай бедидерин хандырар.

Чонга хөйү-биле негеттинип турар бараанпарже онза кичээнгейни салып турар. Чижээ, хөвең-саазын пөстерни болгаш иштики хептерни, шаажаң чараш савааларны болгаш өске-даа кылыгларны бүдүрүп үндүрерин бо чылын дыка көвүдеткен.

Ийиги дыңнадыг: **«Макеевка хоорайда хөвең аргыыр фабриканың бирги ээлчээ ажыглалда кирген. Ында 25 муң аргыыр болгаш 15 муң долгаг-аргыыр ээргииштерин тургускан».**

— Чаа объектилерни тудуп болгаш эрги бүдүрүлгелерни чаарты дерип турар. Ол чорук депшилгелиг технологияны болгаш дериг-херекселдерни калбак нептередир арганы бээр. Донецкиниң хөвең-саазын болгаш Черниговтуң камвол-сукно комбинаттарында күчүлерни ажыглалга хуусаадан мурнады кирген. Хабаровскиниң алгы-кеш-галантерея фабриказы, Гродноның аргыг-удазын комбинады болгаш өске-даа чамдык бүдүрүлгелер төлевилел күчүзүн хуусаа бетинде чедип алган.

Комплекстиг механизацияны чүс-чүс бүдүрүлгелерде боттандырган. Оларда үш чүс муң ажыг кезек чаа дериглерни тургускан, оларның аразында пөс аргыыр автоматтыг 33 муң ажыг станок, ийи миллион чыгам ээргииштер бар. Чиик индустрияның ажылының ажыктыг чоруун болгаш шынарын бедидер талазы-биле немелде хемчеглерни ажылдап кылып турар, олар 1978 чылдың база ниитизи-биле беш чылдың планын болгаш социалистиг хүлээлгелерин күүседирин хандырар.

Үшкү дыңнадыг: **«Можгинскиниң дааранылга фабриказының дааранықчы моторизи Т. Карпова чеди чылдың онаалдазын хуусаа бетинде боттандырган». «Красноволжскиниң хөвең-саазын комбинадының мурнакчы аргыкчызы К. Соболева бодунуң хуузунда алды чылдың онаалдаларын күүседипкен».**

— Чиик үлетпүрнүң мурнакчы ажылдакчылары СЭКП-ниң XXV съездизиниң шиитпирлерин күүсетпишаан, беш чыл дургузунда он болгаш оон-даа хөй чылдарның хуузун нормаларын күүседир деп сөзүн берген. Мурнакчыларның эгелээшкинин эш Л. И. Брежнев бедии-биле үнелээн.

Ол чарыштың эгелекчилери иштики курлавырларны ажыктыг кылдыр чөп ажыглавышаан, төлевилеттинген алыс сорулгазынче бүзүрелдиг бар чоруур. Чижээ, Ивановонуң камвол комбинадының аргыкчызы В. Голубева хуузунда сес чылдың онаалдаларын, а Житомирниң лён комбинадында аргыкчы Г. Бедарева — чеди чылдың нормазын күүседипкен. Адырның үш чүс беженажыг ажылдакчылары хуузунда беш чыл планнарын күүсеткенинин дугайын рапорттаан, ам муң чыгам кижи беш чылдың дөрткү чылының онаалдаларын хуусаа бетинде күүсеткен.

Мурнакчыларның кол курлавыры — адырның нормаларынга бодаарга, ажылдаар дериглер зоназын калбартыры, ажылдаар чер бүрүзүнге күш-ажылдың тергиин эки шынары, холушкак профессияларны шиңгээдип алыры, инженерже идегелдиг хандырылга болуп турар.

Ол каш дыңнадыг амгы үе-чадада чиик үлетпүрнүң ажылының байдалын тодаргай көргүзүп турар-дыр деп, Н. Н. Тарасов онзалап демдеглээн. Ам чиик үлетпүрнүң ажылдакчылары иштики курлавырларны дилеп тыварынче бүгү кичээнгейин мөөнненп турар, ындыг курлавырларны ажыглаары адырның ажылында чамдык четпестерни чайладыр арганы бээр.

СЭКП ТК-ның Чингине секретары, ССРЭ-ниң Дээди Совединиң Президиумунуң Даргазы эш Л. И. Брежневтиң Сибирьниң болгаш Ыраккы Чөөн чүктүң районнарынга аян-чоруктарының үезинде база ВЛКСМ-ниң XVIII съездизинге чугаалаан эрга-сүмелери бистиң адырның ажылдакчыларының күжүн болгаш энергиязын кыпсыктырып, чугула курлавырларны ажыглалга кииреринин дүргедедир дээр чүткүлүн хайныктырган. Социалистиг чарыштың калбак нептерелиниң ачызында бо чылдың болгаш ниитизи-биле беш чылдың онаалдаларын чедиишкинниг күүсединге эргежок чугула курлавырлар тыптып кээп турар деп, Н. Н. Тарасов түңнелинде чугаалаан.

А. СУЛЬДИН.

Кызылдың алгы заводунда кидис идик кылыр чаа цех немешкен. Ында бүдүрүлгеде үр чылдар иштинде ажылдап келген хоочуннар хөй. Оларның аразында бүдүрүлгениң хоочуннары, Күш-ажылдың Кызыл Тук орденниң эдилекчизи Анак Моңгушевна Ховалыг, «Күш-ажылчы Алдар» орденниң үшкү чергезиниң эдилекчизи Мария Ивановна Кондратова болгаш «Күш-ажылга шылгарал дээш» медальдыг Прасковья Георгиевна Казанцева. Бо мурнакчылар заводка хөй чылдарда төлептиг ажыл-ижи-биле коллективтиң хүндүткелин чаалап алган болгаш боттарының байлак дуржулгазынга аныяктарны өөредип турарлар.

ЧУРУКТА: бүдүрүлгениң мурнакчылары А. Ховалыг, М. Кондратова болгаш П. Казанцева.

А. ЗАЙЦЕВТИҢ фотозу.

ТҮҢНЕЛДЕР БАДЫТКАП ТУРАР

Бистиң дааранылга комбинады бүдүрүлгениң чыл планын, беш чыл планын санап тургузарынга боттарывыс киржип турар бис. Ол ышкаш бүдүрүлгениң социал хөгжүлдезиниң база планнаары чугула. Ында ажылчыннарның ажылдаарынга таарымчалыг байдалды канчаар тургузарын, оларның билиг-мергежилин бедидери, амыдырал-чуртталганың айтырыглары дээш дыка хөй талаларны хаара тудуп турар.

Коллектив кижизидикчи рольдуг дээри шын. Ажылга хүлээп алдынган аныяк кижи бүрүзү дааранықчы мергежилди өөренириндеп аңгыда, ооң ажылчын мөзү-шынары быжыгар, хөй-нити ажылынга киржип, бригадазының, коллективтиң нити чедиишкиннери дээш бот-харыысалгазын угаап билип, өөренири чугула болгай.

Тыва АССР-ниң Конституциязын хүлээп алганы бистиң республиканың амыдыралында политиктиг чугула болуушкун болган. Ынчангаш бистиң коллектив боттарының байырлалын — Чиик үлетпүр ажылдакчыларының хүнүн күш-ажылчы көдүрлүүшкүннүг уткуп турар. Эрткен беш айларның планныг онаалдаларын чедиишкинниг күүсеткен. Пландан ажыр 25 муң рубльге продукцияны сайгарган болгаш 31 муң рубльдиң нити продукциязын коллектив бүдүрүп кылган.

Ол ышкаш продукцияның шынарын экижидери дээш эвээш эвес хемчеглерни боттандырып келдивис. Бо талазы-биле моон соңгаар-даа хөйнү кылыры бистен негеттинер. Ооң түңнелинде эрткен чылын 4 аңгы модельдиң кылыгларынга күрүнениң Шынар демдээн тывыскан. Бо чылын 6 модельдиң кылыгларын күрүнениң Шынар демдээн тывсырынга киирери планда көрдүнген. Эрткен 5 айларда киирген ивис 2 модельдиң платьелеринге база күрүнениң Шынар демдээн тывыскан.

Байырлалывыс хүнүнде мурнакчыларның кызымак ажыл-ижин демдеглеп, оларны адаары коллективке чоргаараалдыр. Ниитизи-биле комбинатта 136 кижи коммунистиг күш-ажылдың шалыңчылары. Оңгу беш чылдың планын хуусаа бетинде күүседир хүлээлгелерни дыка хөй мурнакчылар алган. Беш чылды — үш чылда күүседир хүлээлгени 5 кижи алган. Ындыг тергииннер Р. Сумба, В. Шкуратова, В. Акулова, В. Доңгак олар амгы үеде 1979—1980 чылдарның үлүүнде ажылдап турарлар. 18 кижи беш чылды — 4 чылда, 64 дааранықчылар беш чылды — 4,5 чылда күүседир сорулганы салган. Социалистиг хүлээлгелер чедиишкинниг күүсеттиивнерин амгы үеде оларның ажылының түңнелдери бадыткап турар.

Л. Гуркованың комсомолчу-аныяктар, Т. Денисованың баштааны № 2 бригадалары Тыва АССР-ниң Конституциязын хүлээп алганынга холбаштыр боттарының мурнунда алган социалистиг хүлээлгелерин эде көргеннер. Комсомолчу-аныяктар бригадазы мурнундагы хүлээлгезин эде көрүп, чылдың планын декабрь 25-те күүседирин хүлээнген. Т. Денисованың бригадазы чыл планын декабрь 26-да күүседириниң аргалары барын санааш, хүлээлгезин өскерткен.

Хову-Аксыда чаа дааранылга комбинады бо чылын ажыттынган болгай. Чаа бүдүрүлгеде ажыл-иш ындыг-ла кончуг хөнүвээн. Ынчалзажок ында бүдүрүлгениң ажыл-херээ дээш кызымаккай мурнакчылар бар апарган. Аныяк мастер Вера Оюннуң 20 кижи составтыг бригадазы ай, квартал планын ажыр күүседип турар. Ол бригада комсомолчу-аныяктар бригадазы деп атты чедип алыр дээш туржуп турар.

Оңгу беш чылдың бирги чартыы төнүп турар. Бирги чартык чылдың планын күүсеткенивистен бүдүн чылдың план күүселдези улуг хамаарылгалыг. Ынчангаш дааранылга комбинадының коллективи планныг онаалдаларны ажыр күүседири дээш күжениишкинни кошкатпайн ажылдап турар.

Т. ПУРГИНА,
Кызылдың дааранылга комбинадының директору.

ЭВИЛЕЛДЕШКЕН РЕСПУБЛИКАЛАРДА

ЭКИ ТҮҢНЕЛ

РСФСР. Пензаның малчыннары бо чылдың төнчүзүнге чедир чедип алыр деп планнаан сорулгазын күүседип алганнар. Ам областың ажыл-агыйлары күрүнеге ортумаа-биле сүттүң 80 хуузун бирги сорт-биле дужаап турар.

Бүдүрүлгениң ажыктыын болгаш продукцияның шынары дээш колхозтар база совхозтар-биле үс-быштаг кылыр заводтар коллективтериниң чарганы социалистиг чарыш дугайында кады кылган керээлери ук чедиишкинни чедип алырынга дузалаан. Чарыш чоруп турда, малчыннар эвээш эвес курлавырларны тып илереткеннер. Оларга улуг дузаны болбаазырадылга бүдүрүлгелери көргүскеннер. Семинарларны эрттирери чаңчыл апарган, сүттүң бүгү-ле үнелиг шынарларын эвээш чарыгдалдар үндүрүп тургаш, канчаар хевээр арттырарынга малчыннарны специалистер аңаа өөредип турар.

Бүдүрүлгелер колхозтарга болгаш совхозтарга лаборантылап ажылдаар кадрларның өөредилгезин организастап келген. Ам 900 комплекстер болгаш фермалар боттары лаборантылардыг. Ажыл-агыйлар нити күш-биле соодукчу тургузугларны, өске-даа дериглерни кылып тургузуп алганнар. Бо бүгүнүң түңнелинде — кады ажылдажылганың үш чылдарының дургузунда бирги сорттуң сүдүнүң келгири ийи катап көвүдээн. Пензаның үс-быштак кылыр заводтарының кылыгларының он ийи хевирлеринге күрүнениң Шынар демдээн тывыскан.

ХОЛ-БИЛЕ КЫЛБАС АПАРГАН

УКРАИНА. Бродовск районнуң Чапаев аттыг колхозу чигир свёклазының өзүмнерин ойбайты кезерин моон мурнунда хол-биле кылып турган болза, ам ону кылырын долузу-биле механизастаан. Ол культураны өстүрерин механизастаан ийи звенода быжыглаан, ук звеноларда янзы-бүрү техника бар. Ол ышкаш олар чемишчидилгелер, гербицидтер-биле бүрүн хандыртынган.

Звенолар эрткен чылын гектар бүрүзүндеп 426 центнер дүжүлдерни ажаап алган. Чигир свёклазын бүдүрерин шаандагы турган технологиязы-биле деңнээрге, ам алды катап өскен.

Чигир свёклазын тарып өстүреринде ам чүгле он ийи кижи ажылдап турар.

Львов областың ажыл-агыйларының механизастаан звенолары бо чылын чигир свёклазын хол-биле кылыр ажылдарның чарыгдалдары чөкка өстүрүп үндүрер. Ол барык он чеди муң гектар черде.

ЧУРТТАП ТУРАР ЧЕРИНИҢ ААЙЫ-БИЛЕ

МОЛДАВИЯ. Твардица суурда чоннуң чурттап турар чериниң аайы-биле идеология ажылының үш төвү тургустунган. Суурнуң партия организациялар секретарьларының чөвүлелиниң сүмези-биле түс черниң школаларының баазазында оларны организастаан.

Төп бүрүзү агитаторлардан, политинформаторлардан тургустунган коллективтиг. Олар боттарының микрорайонунуң чурттакчыларының ортузунга ажыл чорударлар.

Чурттап турар чериниң аайы-биле масса-политиктиг ажыл-суурнуң партия организациялар секретарьларының чөвүлелиниң кижизидилге ажылының чугула звеноларының бирээзи. Ындыг янзылыг төптерни тургусканы — «СЭКП-ниң XXV съездизиниң шиитпирлерин боттандырарынга политиктиг аас агитациязының ролюн бедидериниң дугайында» СЭКП ТК-ның доктаалынга дүүштүр идеология ажылының планының пунктуларының бирээзиниң күүселдези ол.

Бо ажылды көдээ коммунистер план ёзугаар база чаңгыс аай үгланыышкынныг чорударын оралдажып турарлар. Ылаңгыя күш-ажылчы коллективтер-биле холбашпаан чурттакчылар ортузунга ажыл чорударынче кичээнгейни углаан. Твардица суурнуң партия организациялары суурга чайгы агитшөлдерниң четкизин калбартыр, ында бар ийи Культура бажыңнарын, библиотекаларны, школаларны, кызыл-булуңнарны чөп ажыглаар талазы-биле эвээш эвес чүүлдерни кылганнар. Агитация ажылын культура-массалыг хемчеглер-биле холбаштырып турарлар.

ЧОННУҢ ЧОГААДЫЛГАЗЫНЫҢ ЧЕЛЭЭЖИ

ЛАТВИЯ. Алдын-сарыг каасталгалардан мебельдиң комплектилеринге, чедир чүүлдерни Ригада ажыткан «Дайльраде» деп юбилейлиг делгелгеде тургускан.

Латыш дылдан «Дайльраде» деп сөстү очулдурарга «Чараш чүүлдү чогаадыр» дээн. Он чыл мурнунда организастаан чоннуң уран үс-дарган болгаш сувенирниң республика бүдүрүлге каттыжыышкынын ынчаар адаан. «Дайльраде» каттыжыышкынында чоннуң уран чүүлүнүң ийи чартык муң ажыг энтузиастары ажылдап турар. Каттыжыышкын оларны чиг-эт болгаш херектиг бүгү-ле чүүлдер-биле хандырып турар, а оон соонда оларның кылган кылыгларын тускай магазин-салоннар дамчыштыр садып турар. Мастерлерниң кылгылаан чүүлдерин болгаш каттыжыышкынның янзы-бүрү продукциязын көргүскен зона база республика делгелгелерин организастаары ында чаңчыл апарган.

Көдээ ажыл-агыйы баазазы

Иркутск облазы Чөөн Сибирьде эң сайзыраңгай болгаш бүдүрүлгениң депшилгелиг аргаларын нептередир талазы-биле кол областарның бирээзи боп турар. Байкал-Амур магистралының эгези оон эгелээн. Чурттуң бүгү районнарындан Бүгү-эвилелдиң шалыңчы тудуунга келген кижилерни эъш-чем аймаа-биле хандырарынга көдээ ажыл-агый ажылдакчыларының үлүү улам улгадыр. Көдээ ишчилер ол сорулганы чедиишкинниг шиитпирлээринге шиитпирлиг.

ЧУРУКТА: Иркутск областа Усолье-Сибирскиниң көдээ ажыл-агый комплекизи туттунуп турар. Комплексте өдүректер инкубаторунуң эргелекчизи Г. С. Парпура болгаш оператор Г. К. Попова (солагай талазында) өдүрек оолдарын хайгаарап турары.

СЭТА-ның фотохрониказы.

ЧААРТКАН

„ШЫНГА" ХАРЫЫ

«Шынның» рейди бригадазының бо чылдың февраль 17-де «Кижизидикчи саллары, дээштиг дээш» деп эгелиг материалы парлаттынган. Кызыл районда «Тиилелге» совхозта көскү агитацияны кошкак тургусканын ында илереткен.

СЭКП райкомунуң пропаганда болгаш агитация килдизиниң эргелекчизи О. Сымчанның тус чүүлге хамаарыштыр редакцияга дыңнатканы:

Парткомнуң хуралынга рейд бригадазының материалын сайгарып чугаалашкан. Кур-Чер суурда албан организацияларының удуртукчуларынга көскү агитацияны экижидериниң хемчеглерин алырын дааскан.

Түңнелинде совхоз конторазының, садыглар, Культура бажыңының чоогунда лозуннарны, стендилерни, көргүзүг самбыразын чаартып, эде кылган. Эргижирээн лозуннарны дүжүргеш, чаа лозуннарны бижип аскан. Совхозта комсомол комитеди ында школа башкылары-биле № 1 сүт-бараан фермазының кызыл-булуңун дерип кылган. Ферма ажылдакчыларының социалистиг чарыжының негелделерин болгаш ында комсомол эге организациязының ажыл планын чараштыр бижээш, аскан.

Автогараж чоогунда кызыл-булуңну ажыглалга киирген, совхозтуң 1978 чылда социалистиг хүлээлгезин бижээн улуг стенд ында бар.

Совхоз төвүнден ырак эвесте хойжу комплексте көскү агитацияны үениң байдалынга дүүштүр кылырының хемчеглери алдынган.

«Тиилелге» совхоз кожазы «Шамбалыг» совхоз-биле аразында социалистиг чарыштыг. Сөөлгү үеде ол ийи ажыл-агыйның ай, квартал түңнелдерин көргүзүг самбыразынга доктаамал бижип турар. Совхозтуң хойжу болгаш хову бригадаларының база сүт-бараан фермазының аразында социалистиг чарыжының түңнелин көргүзүг самбыразынга киирер. Көскү агитацияны улам экижидер дээш совхозта партия организациязы моон соңгаар-даа хемчеглерни алыр.

Чаагайжыдылга

Чаагайжыдылга — бүгү ниитиниң херээ. Ынчангаш төрээн суурувустуң, хоорайывыстың арыг-шевери, чаагайжыттынганы ында чурттап, ажылдап турар кижилерден кол хамааржыр. Эки чаагайжыттынган, арыг-шевер чурттакчылыг черлерни чайын көөрге, көрүштүг-даа, магалыг-даа.

ЧЕДИР ШИИТПИРЛЭЭР

Чаагайжыдылга ажылы Тес-Хем районнуң төвү Самагалдай суурда сөөлгү чылдарда элээн экижээн. Бо чугула айтырыг райкүүскомнуң болгаш көдээ Советтиң хүн бүрү ажыл-чорудулгазында чугула черни ээлеп турар болгаш суур чаагайжыдылгазынга чурттакчы чонну калбаа-биле киириштирип, хаара тудар дээш боттуг хемчеглерни ап чорудуп турар. Бо эрткен чазын суурнуң чурттакчы чонунуң киржилгези-биле шеф ажылын организастап, кудумчуларны аштап-арыглап, штакетниктерни чаарты септеп, чугайлап, тарымал үнүштерни тарып олуртканындан, ылаңгыя суурнуң кол кудумчулары Авиация, Советская мурнуку чылдарга турганынга деңнээрге, дыка көрүштүг апарган.

Час — чаагайжыдылга ажылдарының эгези. Ооң эгелээш, ук ажылды чыл дургузунда чорудары чугула. Ылаңгыя часкы, чайгы, күскү үелерде чурттакчылыг черлерниң ашталга, арыглалын, тарымал үнүштерниң ажаалда-хайгааралын кошкатпас ужурлуг. Бо айтырыгны кичээнгейден кошкатпас, хүн бүрү контрольга алган турар ужурлуг тураа-даа, бистиң суурда чаагайжыдылга ажылын чорудуп турарында четпестер бар. Суурнуң Дружба, Механизация болгаш чамдык өске-даа кудумчуларында штакетниктер күс-даа четпейн үрелип, тарымал үнүштер ажаалда-хайгааралдың четпезинден кадып каар таварылгалар турган. Бо четпестерни бо чылын катаптавас болза эки.

Самагалдай көдээ Советтиң чаагайжыдылга талазы-биле доктаамал комиссиязының болгаш районнуң санитар-эпидемиология станциязының ажылын чедир организаставаайн турарындан суурнуң чамдык албан организация черлериниң, чуртталга бажыңнарының девискээри чаагайжыттынмаан, арыг-шевери багай. Бок төгер черни чурумчуттаанындан чурттакчылар богун суурну долгандыр ногаан оъттуг черлерже кайы хамаан чок төп, ону бокталдырып турар. Бок төгер черни чаңгыс аай чурумчудар талазы-биле айтырыгны чаңгыс эвес удаа чугаалажып, шиитпирлеп келген, ындыг болза-даа ол бо хүннерге чедир үзе шиитпирлеттинмээн.

Чазын шеф организастааш, суурнуң кудумчуларынга тарымал үнүштерни олуртуп каар, ооң соонда ук ыяштарның ажаалда, суггарылгазын харыылаар кижилер билдинмейн баар чоруктар чылдың-на таваржыр. Ынчангаш кудумчуларда тараан үнүштерниң ажаалдазын албан организацияларга үлеп, быжыглаары чугула. Ол талазы-биле дарый хемчег алыр болза эки.

Суур чаагайжыдылгазының талазы-биле ажыл районнуң чамдык ажыл-агыйларында, тодаргайлаарга, «Тес-Хем», «Чодураа», «О. Шынаа», «Кызыгаар» совхозтарда улам экижиир тудум, баксыраан. Ол айтырыг бо совхозтарда чедир шиитпирлеттинмейн турар. Бо четпестерни көдээ Советтерниң күүскомнары, хөй нити организацияларга даяныш, эде көрүп, чаагайжыдылга талазы-биле айтырыгже кичээнгей салыр апаар.

Ч. ДАЖЫВАА.

АРЫГ-ШЕВЕР ТУРГУЗАР

Кур-Чер суурнуң чурттакчылары чуртталга бажыңнарының, албан организация черлериниң девискээрин чаагайжыдып, ногаанчыдары-биле чылыг дүжери билек кудумчуларны, бажыңнар девискээрин аштап-арыглап, тарымал үнүштерни тарып турар. Аңаа суурнуң чурттакчылары, албан организация черлериниң ажылдакчылары идепкейлиг киржип келген.

Суурнуң «Хүнчүгеш» уруглар садының коллективи (эргелекчизи А. О. Моңгуш) суур чаагайжыдылгазынга идепкейлиг киржип турар болгаш боттарының хамааржыр девискээрин арыг-шевер, ногаан тургузар дээш эвээш эвес ажылдарны кылып турар. Бо эрткен чазын уруглар садының девискээринге янзы-бүрү тарымал үнүштерни, чечектерни тарып олурткан. Тараан үнүштерниң ажаалда, суггарылгазы эки.

Бистиң коллективтиң кежигүннери албан организациялар аразынга чаагайжыдылга талазы-биле чарлаан чарышка идепкейлиг киржир, эки түңнелдерни чедип алыр сорулганы салган ажылдап, ону багай эвес күүседип турар. Суурувуста ажыл-ишчилерниң уругларының өзүп-доругуп турар чери арыг-шевер, ногаан, чаагайжыттынган турзун дээш уруглар садының кижизидикчи башкылары багай эвес ажылдаан.

Уруглар садында уругларны назы-хар аайы-биле алды бөлүкке чарган. Ында ажылдап турар кижизидикчи башкылар, ажылчыннар аразында социалистиг чарыштыг. Коллективте хүлээнген ажылынга бердингеп, чаштарның кижизидилгезин, ажаалда-хайгааралы дээш күжүн харам чокка берип, ак сеткилдиг ажылдап турарлар хөй. Ындыгларга Т. Ооржак, К. Сарыглар, И. Ондар, Б. Тюлюш, Р. Сарыглар, О. Куулар оларны болгаш оон-даа өскелерни ындыгларга хамаарыштырып болур. Олар уруглар садының ажылын улам экижидер дээш ногаадыкчы ёзу-биле ажылдап турар.

Х. ОНДАР.
Кызыл район.

Специалистиң индири

ВИТАМИННИГ СИГЕН ДАЛГАНЫ

Сөөлгү чылдарда республиканың ажыл-агыйлары витаминниг сиген далганын белеткээриниче идепкейлиг шилчип турар апарган. 1977 чылда сигенден витаминниг далган белеткээр 21 АВМ ажылдап турган. Бо чылын аңаа немей ам-даа алды агрегат ажыглалга кирер. Эрткен чылын витаминниг далган белеткээри 5 муң тонна четкен. Оңгу беш чылдың үшкү чылында ол үнелиг мал чемин белеткээри 7 муң тонна чедер.

Кодээ ажыл-агыйының дуржулга станциязы республикага бир-ле дугаарында 1971 чылда 71 тонна сиген далганын белеткээн. А 1977 чылда 530 тоннаны белеткээн, оон хөй нуруузун борбаандылап кылган.

Ногаан конвейерни тургусканының соонда ол хире хемчээлдиг сиген далганын белеткээрин чедип алган. Мал чеми белеткээри-биле тускайлап тургускан бригада ногаан массаны агрегатка үзүктелиишкин чок чорудуп берип турар.

Ол бригаданы тургузарының мурнунда мал чемнерин бүдүрерин алды хову бригадазы чорудуп турган. Ынчан техника быдаргай, кижилер чедишпес, бригадаларны эргелеп-башкарары берге турган.

Ук бригаданы тургусканы соонда сигенни кезер болгаш ажаап алыр бүгү техниканы чаңгыс аңаа мөөңнээн. Амгы үеде ол бригадада 28—30 хире МТЗ-52 болгаш Т-25А тракторлар база өске-даа техника ажылдап турар. Мал чеми культураларның чаагай дүжүдүн өстүрериниң болгаш белеткээриниң бүгү технологтуг чорудулгазын агроном удуртуп турар.

1971 чылда бригаданы тургузуп турда, хөй чылдыг сигеннер 1350 га, чаңгыс чылдыг сигеннер—800 га, чайгаар бүткен сиген шөлдери—367 га турган. А 1977 чылда бригаданың тарылга шөлү 3244 га, хөй чылдыг сигеннери—2190 га, чаңгыс чылдыг сигеннери — 1970 га, культурлуг одарлары—530 га апарган.

1971 чылда хөй чылдыг сигеннерниң гадап дүжүдү 15,4 центнер, чаңгыс чылдыг сигеннерниң ногаан массазы—60 центнер турган. А 1977 чылда хөй чылдыг сигеннерниң гектарындан 24,6 центнер, а чамдык суггаттыг участоктардан 45 центнер дүжүттү, чаңгыс чылдыг сигеннерниң ногаан массазын 90—120 центнерни ажаап алган. 1971 чылда бир центнер сигенниң бот-үнези 3 рубль 30 көп. турган болза, 1977 чылда 2 рубль 86 көп. болу берген. Сиген далганының бот-үнези ол-ла дараалашкаа-биле 13 рубль болгаш 9,73 рубль болган.

Мал чеми культураларның элбек дүжүдү дээш демисел технологтуг карталарны тургузарындан эгелээр. Элбек продукцияны алырының агрохемчеглерин бүрүнү-биле боттандырып турар. Чыл бүрүзүнде-ле 200 гектар черге хөй чылдыг сигеннерни катап тарыыр. Минералдыг чемишчилиглерниң бүгү хевирлерин сиген шөлдеринге болгаш чаңгыс чылдыг сигеннер тарыыр черлерге чазып төгер болгаш суггарылганы чорудар. Гектарга 3—4 центнер ол ажыр норма-биле төп турар. 1977 чылда чүгле сиген шөлдеринге безин 400 тонна чемишчилилгени төккен.

Апрельдиң төнчүзүнде хөй чылдыг сиген шөлдерин суггарып эгелээр. Суггаттың шынарынче улуг кичээнгейни салыр. Суггатчыларның тускай звенозун тургузар. Оларны суггаттың аргазынга өөредир, бүгү-ле эргежок чугула херекселдер, идик-хеп-биле хандырар.

Баштайгы кезилдениң хуусаазын шыңгыы барымдаалаар. Бобылар чаа-ла чечектелип частып турда, сигенни кезип эгелээр. Кезилде эпти-ле июнь 20-де эгелей бээр. Баштайгы кезилде соонда сигенни болуп ажаап алгаш, шөлдү дүрген суггарар болгаш ийиги кезилдени августуң төнчүзүнде чорудар. Ийи катап кезерге, гектардан сигенниң дүжүдү 42,5 центнер чедип турар.

Бригадага күш-ажылды эки организастаанының база технологияны шын тургусканының ачызы-биле 1977 чылда 4500 тонна сигенни, 1140 тонна сенажты, 530 тонна борбаандылаан витаминниг сиген далганын белеткээн.

Бо чылын Дуржулга станциязының мал чеми белеткээр бригадазы эң-не эки шынарлыг чем—борбаандылаан сиген далганын бүдүреринче онза кичээнгейни салыр. Сиген далганын белеткээр, үзүктелиишкин чок ногаан конвейерни тургузары-биле 400 гектарда хөй чылдыг болгаш чаңгыс чылдыг сигеннерни тараан. Оларның башкылыының кезилдезин июнь 20-де эгелээр болгаш витаминниг далганы база-ла ынчан бүдүрүп кириптер.

Ону бүдүрериниң технологиязы чижек-биле мындыг болуп турар. АВМ-ге хүнде 25 тонна ногаан масса негеттинер. Хопук дургузунда 5 тонна далганны белеткээр. Үнери 20 хуу болур. Ногаан массаны кургадырда, ооң чаңгыс дай болуру улуг ужур-дузалыг. Чоон сыптыг болгаш улуг кылдыр оонактап каан сигеннер деңк кургавас, а чуга хылыргай бүрүлер дораан-на өрттенип чаңыр. Ынчангаш агрегатче кирер ногаан масса бир дөмей дески болуру чугула.

Белен болган далганның өйтап өл-шыгы 8—12 хуу болур. I класстың бир кг далганында бар каротин—230, II класстың далганында—180, III класстыында—150 мг болур. Белен далганның өңү кара-ногаан, өске чыт чок болур. Далганның шынарын лаборантылар хынап турар. Ээлчег бүрүзү савалаан далганга бодунуң дугаарын салыр болгаш лаборантыга анализ кылыры-биле база тускайлап каар. Ону лаборант кижи алгаш, далганның өл-шыгын, каротинин база өске-даа бүдүмелдерин, кандыг класска хамааржырын тодаргайлаар. Машинист-оператор далганның клазын ёзугаар шалыңынга немелдени алыр. Далган шынарлыг болурга телевир бедиир: I класс дээш 40 хуузу, II класс дээш 30 хуузу, III класс дээш 20 хуузу немей төлээр.

Сөөлгү чылдарда бүдүрген бүгү далганны борбаандылап турар апарган. Ооң-биле кады борбаандыларга ниизы-бүрү хоолулуг чүүлдерни база холуп турар. Борбаандыларның составы мындыг боор болур. Бирги рецепт: 70 хуузу сиген далганы, 15 хуузу чарба, 15 хуузу мочевина. Ийиги рецепт: 50 хуузу саваң, 20 хуузу—витаминниг сиген далганы, 10 хуузу—мочевина. Борбаандылаар үеде өске-даа составтыг кылдыр кылып болур. Бо талазы-биле «Революцияның чалбыыжы» совхозтуң механизаторлары улуг дуржулгалыг. Олар борбаандылар кылырынга саваңны, сиген далганын болгаш ниизы-бүрү чем база минерал холуксаалаларын үш чыл дургузунда ажыглап келген.

АВМ-ге күш-ажылды организастаары мындыг: чаңгыс ээлчегге бир машинист-оператор, 3 ажылчын турар. Ажылчыннар далганны савглааш, шоодайның, аксын даарааш, чыскаай салыр. Ногаан массаны кезеринге МТЗ-52 тракторлуг болгаш КУФ-1,8 комбайнныг тракторист ажылдаар. Кескен ногаан массаны сөөртүрүнге бир тракторист ажылдаар болгаш 2ПТС-4 деп ийи тергежигеш-биле дажыглаар. АВМ-ниң үзүктелиишкин чок ажылдаарынга 8—10 терге ишти ногаан масса херек. Оон аңгыда, әкеп каан чүъктүг тергелерни эстакадаже чыпшыр сөөртүрүнге база ону бункерже дүжүрүп турарынга бир трактор негеттинер.

Сиген далганын чаңгыс ээлчег-биле бүдүрерииге 4 кижи, а үш ээлчег-биле ажылдаарынга—12 кижи херек. Ынчаарга далганны ОГМ-0,8 агрегат-биле борбаандылаар үеде бир машинист болгаш бир дузалаар ажылчын негеттинер. Ажылчын кижи ногаан массаның кургадыр херекселче кирерин хайгаараар.

В. САХАРОВСКИЙ,

Кодээ ажыл-агыйының дуржулга станциязының мал чеми бүдүрер килдизиниң эргелекчизи.

БӨМБҮРЗЕКТИҢ СУДАЛЫ

СЭТА болгаш ПМА: кыска дыңнадыглар, тайылбырлар

ЧУГУЛА САНАЛДАР

ВЕНА. (СЭТА). Чепсектиг күштерни болгаш чепсегленишкиннерни төп Европага кызырар дугайында чугаалажылгаларының киржикчилериниң 172-ги хаалгыг хуралы июнь 8-те Венаның Хөфбург ордузунга эрткен. ССРЭ-ниң делегациязының удуртукчузу Н. К. Тарасов аңаа чүве чугаалаан.

ССРЭ-ниң делегациязының удуртукчузу ГДР-ниң, ПУР-нуң, ССРЭ-ниң болгаш ЧССР-ниң чаа, чугула саналдарын киирген деп совет делегациязының парлалга айтырыгларының талазы-биле төлээлекчизи журналистер-биле ужурашкан үезинде дыңнаткан. Социалистиг чурттарның бо инициативазы болза, барыын чүк чурттарының 1978 чылдың апрель 19-тагы саналынга харыы боор турар болгаш төп Европага шериглерни болгаш чепсегленишкиннерни кызырарының айтырыгларын шиитпирлээринге Варшава Керээзиниң киржикчилериниң ажыл-херекчи конструктивтиг киржип турарын херечилеп турар.

Бо айтырыг талазы-биле бистиң туружувус тодаргай, СЭКП ТК-ның Чиңгине секретары, ССРЭ-ниң Дээди Советиниң Президиумунуң Даргазы Л. И. Брежнев бо чылдың апрель 25-те чугаазынга ону мынчаар чугаалаан: «Дүшкүүрлүг чорук делегейниң кайы районунда онза улуг болгаш айыылдыг боор турар болдур, ону кайы-даа талага таарымчалыг кылдыр шиитпирлээр дээш бодувустан хамаар-жыр бүгү чүүлдерни кылырынга белен бис».

НАТО болгаш Варшава Керээзи чурттарының чепсектиг күштериниң санын 900-900 муң кижиге, оон иштинде кургаг чер шериглерин 700-700 муң кижиге деңге кызырарынга боттарының чөпшээрежип турарын социалистиг чурттар медеглээннер.

Чепсектиг күштериниң кургаг чер шериглериниң санын кызырарынга беленин болгаш Каттышкан Штаттарның база Совет Эвилелиниң бирги үе-чадада кызырар шериглериниң санынга хамаарыштыр барыын чүктүң саналы-биле чөпшээрежип турарын социалистиг чурттар илергейлээн. Совет Эвилели болгаш АКШ бирги үе-чадада боттарының төп Европада кургаг чер шериглерин деңхууга кызырган турарын социалистиг чурттар саналдаан.

Социалистиг чурттарның саналы төп Европада шериглерни болгаш чепсегленишкиннерни кызырар дугайында кайы-даа талага тааржыр дугуржулганы ажылдап кылырының боттуг үндезинин тургузуп турар, ол чорук чугаалажылгаларда киржип турар бүгү күрүнелерниң айыыл чок чоруунга когара чедирбес. Ынчангаш социалистиг чурттар дугуржулганы чедип алырының эрге-ажыын барымдаалааш, барыын чүктүң дыка хөй туруштарын, ооң иштинде 1978 чылдың апрель 19-та кылган саналдарын барымдаалап көрген.

Ооң-биле кады социалистиг чурттарның туружунда принципиалдыг чугула элементилер чаа саналдарда база хевээр арткан, ол чүүлдерде төп Европада шериглерни болгаш чепсегленишкиннерни шынап-ла ажыктыг болгаш деңбайдалга кызырарын көрүп турар. Ол ышкаш НАТО чурттарының болгаш Варшава Керээзи күрүнелериниң төп Европада чепсектиг күштериниң саны барык деңбайдалда турар деп чүвени барымдаалаан.

Чепсектиг күштерни болгаш чепсегленишкиннерни кызырарының херээнге чугаалажылгаларының дөрт киржикчилери боор турар бүгү күрүнелер тодаргайы-биле киришкен турарын социалистиг чурттар саналдап турар. Өскээр чугаалаарга, чугаалажылгада киржип турар чурт бүрүзү бодунуң шериниң байдалын барымдаалап оларны кызырар ужурлуг.

Социалистиг чурттарның конструктивтиг чаа базымын барыын чүктүң чурттары чүүлдүг деп көөр болза, Вена чугаалажылгалары дээстүр чыгаан, дугуржулганы херек кырынга ажылдап кылырының үези эгелээр деп чүвеге быжыг бүзүрелин совет делегациязының удуртукчузу түңнелинде чугаалаан.

Социалистиг чурттарның чаа саналдары Вена чугаалажылгаларының киржикчилериниң калбак сонуургалын болдурган. Ол саналдарны хынамчалыы-биле өөренип көөр деп барыын таланың төлээлекчизи журналистерге медеглээн.

БУГУ ДИПТЕРДЕН

⊙ ГАВАНА. Ээлчеглиг өөредилге чылының эгезинде Кубаның Камагуэй можузунуң школаларынга болгаш өске-даа өөредилге черлеринге өөренир уругларның саны 12 муң кижиге көвүдээр.

Амгы үеде ында чаа өөредилге төптерин калбаа-биле тудуп турар. Август айда Камагуэй хоорайга чаа университет ажыглалга кирер. Кодээ ажыл-агыйы техникуму болгаш башкы училищези сургуулдарны хүлээп алыр.

Келир чылын ол-ла можуга педагогика институду, уран чүүл школазы, школа-интернат болгаш чигир үлетпүрүнүң специалистерин белеткээр техникум ажылдап эгелээр.

⊙ ПАРИЖ. Францияның найысылалының төп районнарынга ажылчы чоннарның күчүлүг чыскаалдары болган. Ажылчы чоннарның эргелерин кызып турар чазактың хоойлузунга удурланыышкын чыскаалынга 15 муң ажыг электриктер киришкен. Эртем шинчилелдериниң национал төвүнүң ажылчыннары саң министерствозунуң бажыңының чанынга чыглып келгеш, ажыл төлевирин өстүрерин негээн. Социал хандырылга системазының албанхаакчылары чыскаалга киришкен. Почта болгаш телеграф ажылдакчыларының федерациязы Парижтиң кудумчуларынга хуудустарны тараткан.

⊙ НЬЮ-ЙОРК. Кипр айтырыын чүгле КНО-нуң Кол Ассамблеязының болгаш Айыыл чок чорук Чөвүлелиниң Кипр талазы-биле резолюцияларын күүседиринге үндезилээш, чөптүг шиитпирлеп болур деп КНО-нуң чанында Киприниң доктаамал төлээлекчизи З. Россидистиң КНО-нуң чиңгине секретары К. Вальдхаймның адынга чоруткан чагаазында демдеглеп турар.

Чурттан даштыкы шериглерни үндүрери болгаш Киприниң иштики херектеринге даштыкы холгаарлаашкынны соксадырын КНО-нуң резолюциязында айыткан деп З. Россидис сагындырган. Киприоттарның хөй нуруузу бодунуң чуртунуң хамаарышпас чоруун болгаш девискээр аайы-биле бүрүн-бүдүн турарын күзеп турар деп, ол чугаалаан.

⊙ ТОКИО. Ажылчыннарны дарлаарын күштелдирер болгаш монополияларны бызыгаар сорулга-биле бүдүрүлгени мөөңнээри Японияда уламчылап турар. Алюминий үлетпүрүнүң үш улуг компаниязы каттыжар дугайында дугуржулга кылган. «Никкэйкин» деп атты алган чаа концерниң хөреңгизи 27 миллиард иен боор турар, ынчангаш ол каттыжылыкын алюминий бүдүрер болгаш садар талазы-биле эң улуг концерн апаар.

⊙ АДДИС-АБЕБА. Чурттуң барыын талакы можуларында кандаашкынга таваржыкан районнарның чурттакчыларынга Эфиопияның чазаа калбак дузаламчыны көргүзүп турар. 700 муң хире кижиге дузаны көргүскен. Тускай төптер тараачыннарга аъш-чемни, хепти, өске-даа эргежок чугула чүүлдерни үлеп берип турар. Эмчилерниң көжүп чоруур отрядтары чоңга медицина дузазын көргүзүп турар. Кандаашкын уржуктарын узуткаарынга эки турачылар — Аддис-Абебаның болгаш өске-даа хоорайларның бүдүрүлгелериниң ажылчыннары идепкейлиг киржип турар.

(СЭТА).

ХООЗУН МЕДЕГЛЕЛДЕР БОЛГАШ КАРА САГЫШТЫГ БОДАЛДАР

НАТО-нуң кежигүннери беш чурттуң: АКШ-тың, Францияның, Англияның, ГФР-ниң болгаш Бельгияның Парижке болган чөвүлел хуралының түңнелдерин Барыын чүктүң парлалгазы калбаа-биле бижип, чугаалажып турар. Ук чөвүлел хуралдың киржикчилериниң боттарының чазактарынга саналдаар деп хүлээп алган «шериг болгаш экономиктиг сүмелери» Африка күрүнелериниң иштики херектериниче НАТО-нуң талазындан холгаарлаар чорукту күштелдирериниң планы боор турар деп политиктиг хайгаарыкчылар демдеглээн. Чүгээр болза Африка күрүнелериниң аразында чепсектиг күштерни тургузарының дугайында чоруп турар. Оон хуралдаанынга чамдык африкан чурттарның шериглери кирер ужурлуг болгаш олар НАТО-нуң айтыышкыннарын күүседир, оон реакцылыг күзел-чүткүлдерин боттандырар ужурлуг боор турар.

Дижиңге чедир чепсегленген наточу шериглер Африкада национал-хосталгалыг болгаш демократтыг шимчээшкиннерни базар, ынаа реакцылыг корум-чурумнарны деткиир, ол ышкаш Африка чурттарының национал байлаан уптеп-тонап турар монополияларның эрге-ажыктарын камгалаар сорулгалыг.

Африка чурттары эки чаагай турзун дээш сагыш салып турар бис деп Париж чөвүлел хуралының киржикчилериниң медеглелдеринге хамаарыштыр Барыын Германияның «Франкфуртер рундшау» солунунуң бижээни болза: «Ол дээрге хей чүве-дир, шынын алыр болза, ындыг эвес. Шынында моон мурнунда колония турган африкан күрүнелерниң бойдус байлаа канчаар-даа аажок элбек. Ол байлакты Барыын чүктүң чурттары аргалыг-ла болза халас чыгы шингээдип алырын оралдажып турар». Ынчангаш «Африканың бойдус байлаанга чилбизи хайынгаш, АКШ-тың, Францияның, Бельгияның, Англияның, ГФР-ниң чазактарының төлээлекчилери стратегтиг айтырыгларны чугаалажыры-биле кады чыылганнар» — деп, ол-ла солун бижээн. «Африка чурттарының иштики херектериниче Москва болгаш Гавана холгаарлап турар деп Барыын чүктүң чугаа-домактары кара нүгүл-дүр. Шынын алыр болза, Франция харын Африкада 10000 солдаттарын тудуп турар, ол солдаттар ында ат-алдарын осканган корум-чурумнарны Барыын чүктүң уптекчи сорулгаларынга дүүштүр деткип турар» — деп, «Франкфуртер рундшау» онзалап демдеглээн. Моон мурнунда Африкага колониалдыг дарлалды боттандырып турган күрүнелерниң «Африка — африканчыларга» деп лозунунун утказы болза амгы Африканы француз, бельги, немец болгаш америк капиталга бараан боор турар африканчылар чагырар ужурлуг дээни ол-дур деп ол солун бижээн.

Парижке болган беш күрүнелерниң чөвүлел хуралы биле Вашингтонга болган НАТО чөвүлелиниң сессиязының аразында дөрт харылзаа барын политиктиг хайгаарыкчылар демдеглээн. Вашингтонга болган сессияга АКШ НАТО-нуң хөделиишкиннерин өске диптерже, хамыктың мурнунда Африкаже нептередириниң эргежок чугулазының дугайында бодалды идип үндүрген. «Атлантика чурттарының айыыл чок чоруун чүгле НАТО блогу хандырып шыдавас» деп «Нью-Йорк таймс» солунунуң Париж чөвүлел хуралының түңнелдеринге хамаарыштыр бижээни таварылга эвес. Ук солун «НАТО блогунуң кежигүннери чурттар кайы-даа, кандыг-даа айыылга удур кады хөделир ужурлуг» деп кыйгырып турар. Ынчангаш ол сорулга-биле Африкага НАТО-нуң өлүмнүг чудуруун тургузуп турар.

Наточу «беш талалар» Заирде барыын үзелдиг корум-чурумну бүгү күш-биле деткиир деп шиитпирлээн. Олар Мобутуга 100 миллион долларны дузалаар херек деп боттарының чазактарынга саналдааннар. «Заирге ындыг дуза көргүзериниң аргазы барык чок, чүге дээрге оон даштыкы чурттарга өрези 3,5 миллиард доллар четкен, ынча хөй акшаны ол канчап төлээрил?» — деп, Лондонnуң «Таймс» солуну бижээн.

Заирде болуушкуннарның чогум чылдагааннарын көргүспүшаан, Францияның «Матэн» солунунуң бижээни болза, Африкага интервенцияны калбартырының дугайында айтырыгны чугаалашкан Париж чөвүлел хуралының киржикчилери «президент Мобутуга болгаш Киншасаның корум-чурумунга кандыг-даа бүзүрел чок боор турар». Оон аңгыда Заирниң амгы президентизиниң орнунга олуртуптар кижи база чок деп олар демдеглээннер. Заирниң девискээринде боо-чепсектиг үүлгедиишкиннерни кылып турар Барыын чүк чурттарының чазактарының бодал-сагыжы ындыг боор турар.

(СЭТА).

НАТО чурттарының Заирде интервенциязы улам калбарып турар. Информация агентилелдериниң дыңнадып турарын ёзугаар алырга, Францияның даштыкы легиону Колвези хоорайны эжелеп алган боор турар.

Америк транспорт самолёттары Киншасаның, Лубумбашиниң аэропорттарынче болгаш Каминде шериг-агаар баазазынче шериг чепсээн, а ол ышкаш Францияның инженер шериглерин дажыглап турар.

ЧУРУКТА: француз солдаттар Колвезиже чоруурунуң мурнуу чарыында Киншаса аэропортунда турары.

АП—СЭТА-ның фотозу.

ЧАРЫШТЫҢ МУРНАКЧЫЛАРЫ

БЕРЛИН. Карл-Маркс-Штадта Ф. Геккерт аттыг машина тудуг комбинадының ажылчыннары бо чылдың беш айларының планын бедик көргүзүглер-биле доосkan. Планныг даалгаларны ажыргаш, немелде хөй продукцияны бүдүрген, машина тудуушкунунуң талазы-биле республикада кол черни ээлеп турар ол комбинатка бо үеде күш-ажылдың бүдүрүкчүлүү эрткен чылдың ол-ла үезинге деңнээрге 14 хуу өскен.

Продукцияның шынарын экижидериниче, материалдарны, энергияны болгаш чиг-этти камнаарынче угланган дыка хөй эгелээшкиннерни болгаш инициативаларны комбинаттың коллективи республикага үндүрген.

ГДР-ниң тургустунганының ам болур 30 чылынга алдар болдурган социалистиг чарышка комбинат коллективиниң чедип алган бедик көргүзүглеринге шиитпирлиг рольду коммунистер ойнаан. Германияның Социалистиг чаңгыс аай партиязының Төп Комитеди комбинатта партия организациязының ажылын бедиин-биле үнелеп турар доктаалды хүлээп алган.

(СЭТА).

КАДЫ КЫЛГАН ЭКСПЕДИЦИЯ

ВАРШАВА. Совет болгаш польша эртемденнериниң «Дмитрий Менделеев» деп эртем-шинчилел судноазынга кады кылганы океанология экспедициязы доозулган. Польшаның Эртемнер академиязының экология институдунуң биолог эртемденнериниң бөлүү аңаа киришкен. Олар совет эртемденнер-биле кады балыктарның, далайның өске-даа организмнериниң ээүлдезин, а ол ышкаш биоэнергетиктиг шинчилелдерни чорутkan.

Экспедиция Оожум океанда балыктарның чыглыр черлерин база шинчилээн. Перунуң болгаш Калифорнияның районнарында, а ол ышкаш Африканың эриктерин дургаар суг адааның үнүштери болгаш дириг организмнери хөй черлерни тыпкан.

«Дмитрий Менделеев» деп суднога экспедиция — «Академик Курчатов» деп эртем-шинчилел судноазынга моон мурнунда кады чоруткан шинчилел ажылдарының уламчылаашкыны болур. Чоокку чылдарда ээлчеглиг экспедицияны Камчатка, Куриль ортулуктарынга кылыр.

(СЭТА).

АМЕРИК ХӨЙ-НИИТИНИҢ НЕГЕЛДЕЗИ

НЬЮ-ЙОРК. (СЭТА). Делегейде дүшкүүрлүг чорукту чавырылдырарын уламчылаар болгаш чепсектиң эндере бүдүрер чоруk чүгле АКШ-ка эвес, харын тайбың херээнге уржуктуун барымдаалааш, ону соксадыр дээш туржуп турар америк чоннуң 75 хуузунуң тура-соруун Вашингтон тооп көрбээн, чепсегленишкиннерни дүжүрер талазы-биле КНО-нуң Кол Ассамблеязының тускай сессиязында чугаалажып турар айтырыгларга сонуургалын илергейлевейн турар деп «кижи төрелгетенни камгалаарынга мобилизация» дээр америк каттыжыышкынның удуртукчуларының бирээзи Грейс Хидеманн СЭТА-ның корреспондентизинге интервью берип тура медеглээн.

Бо каттыжыышкынга чурттуң профэвилелдериниң, хөй-нииттиниң болгаш шажынның 300 хире организациялары кирип турар, олар чепсекти, чүнүң-даа мурнунда ядролуг чепсекти эндере бүдүрерин соксадырын чазактан негээннер.

Милитаристер бодунуң угланыышкынын агартыр дээш совет «айыыл» дугайында нүгүлдээшкинин уламчылап турар. Чогум-на харын АКШ атомнуг бомбаны эң баштай шенеп, ону Японияның хоорайларынче октаан. Вашингтон ядролуг чепсекти эндере бүдүрбээн болза, Совет Эвилелинге ындыг чепсекти бүдүрери эргежок чугула эвес турган деп Г. Хидеманн чугаалаан.

Ядролуг чепсекти бүдүрерин кижи төрелгетенге удур кемниг үүлгедиг кылдыр чарлаар дугайында кыйгырыгны деткиирин Каттышкан Штаттарның удуртукчуларындан негеп турар бис. Ядролуг чепсектиң бүгү системаларын, чүнүң-даа мурнунда нейтроннуг бомбаны, чалгынныг ракеталарны, суг адааның «Трайдент» деп хемелерин, «МХ» деп ракеталарны шинчилээрин, шенээрин болгаш бүдүрерин АКШ-ка соксадыр дээш бүгү-ле күжүвүстү үндүрүп ажылдаар бис.

ОТ-БИЛЕ ОЙНАТПАҢАР

Чай дүшкен. Ооң-биле кады школачыларның хөглүг чайгы дыштанылгазы эгелээн. Оларны пионер лагерьлери, ыры-хөглүг туристи оруктар төрээн чериниң ырак-узак кайгамчыктыг чурумалдыг черлериниче чалап, кыйгырып турар. Чайгы хүнүң чылыг хереелдеринге дадыгып, хемге эштип, сагыш хандыр ойнап-хөглеп алырга магалыг. Чайын уругларны улуг кижилерниң хайгааралы чокка арга-арыгже чорудары озалдыг. Олар аңаа барып, одаг кыпсып, өрт үндүрүп болур. Оон аңгыда, чылыг хүннерде уруглар хостуг үезинин хөй кезиин даштыгаа эрттирип турар болгай, ынчангаш өрт айыылы үнүп болгу дег черлерге, машина гаражының дүрген кывыычал чүүлдерниң чоогунга оларның ойнаарын шыңгыы хоруп, сагындырары чугула. Уруглар от-биле ойнап тургаш, чуртталга бажыңынга, ооң девискээринге болгаш оон-даа өске черлерге өртту үндүрүп болур. Ындыг таварылгалар амыдыралда эвээш эвес. Аңаа хамаарыштыр тодаргай чижектерден мараа көргүзейн.

Бо чылдың апрельдиң төнчүзүнде өрт хайгааралының төп пунктузунуң диспетчер черинге Кызылдың № 2 АТБ-зындан херим өрттенген дугайында медээ келген. Хып эгелеп чорааn өрт өй-шаанда өжүрткүнген. Оттуу өжүрер талазы-биле дарый хемчег алдынганындан кожазында бажың-балгатче ол шилчивээн.

Өрттүң күрүнеге-даа, хамаатыларга-даа чедирип турар когаралы улуг дээрзин кижи бүрүзү билир. Бо чылдың чазынында өрт хайгааралының диспетчер пунктузунга хоорайның Юбилейная кудумчузунда 13 дугаар бажыңның хериминиң иштинде сарай өрттенип тур деп дүвүренчиг медээ келген. Өрт болган черже өрт өжүрер дежурный бөлүк дарый үнүпкен. Кажан олар өрт болган бажың чанынга кээп турда, херим иштинде ыяштан туткан гаражты (ооң иштинге чаа саткан хууда «Лада» маркалыг автомашина турган) чалбыыш шуут хөме апкан болган. Хып турган гаражтың чанынга бензинниг доскаар база турган. Ол доскаар база хып эгелээн. Хып турган бензинниг доскаар чай аразында чалыгааш, кожазында өске тудугларга, ооң чоогунда турган кижилерге айыылды таварыштырып болур турган. Өртке удур бөлүктүң алган хемчеглериниң түңнелинде, өрт өжүрттүнген. Бо болган өрт хамаатыларга кайы хире когаралды таварыштырганыл? Гараж өрттенген, автомобильди септеп, катап ажыглаарының кандыг-даа аргазы чок, ажыглалдан бүрүнү-биле үнген. Өрт чүүден үнгенил? Буруулуг кижи кымыл? Бо болгаш моон үстүнде-даа киирген чижекте өрт от-биле ойнап турган уругларның буруузу-биле болган.

От-биле болгаш дүрген кывыычал чүүлдер-биле ойнап турган уругларның буруузу-биле болган өрттүң саны, когаразы эвээш эвес. Чижээ, эрткен 1977 чылда уругларның буруузу-биле дөртен үш, а бо чылдың эрткен айларында сес өрт болган.

Чуртталга бажыңнарының чоогунга, уруглар ойнаар шөлчүгештерге отка дүрген кывыычал чүүлдерни тургузары хоруглуг. Уруглар аңаа ойнап тургаш, өрт айыылды үндүрүп болур. Ону болдурбас төлээде, уругларга от-биле ойнавас дээрзин тайылбырлап, сагындырып, хайгаараары чугула.

Н. ВОРОНЦОВ,

Кызылдың өртке удур отрадының инженери.

САЛЫМ-ЧАЯАННЫГЛАРНЫ ЧАЛАП ТУР

ТУСКАЙ КЛАССТАР

Музыка-эстетиктиг кижизидилге системазынга уругларның музыка школаларының ролю улуг болуру чугаажок. Ук школаларның ажылын сайзырангайжыдары база чугула айтырыгларның бирээзи. Бистиң республиканың уран чүүл амыдыралынга база бир чаа чүүлдүң тыптып кээп, олче эге базымнарны кылып турарын демдеглевес арга чок. Музыка, чурулга болгаш хореография өөредилгезиниң чаа хевириниң эге школазын биске ажыдар айтырыгны шиитпирлээн. Бистиң республикага уран чүүлдүң профессионал кадрларын моон соңгаар белеткээриниң соорулгаларынга дүүштүр Тыва АССР-ниң Министрлер Чөвүлели 1978 чылдың сентябрь 1-ден эгелеп уран чүүлдүң шенелде тускай класстарын Кызылдың № 2 школазының баазазынга ажыдар деп турар. Аңаа эң-не салым-чаянныг, тускай шилилге конкурс эрткен бичии уругларны бүгү республикадан алыр болгаш күрүнениң долу хандырылгазынга киирер.

Ук школага уруглар сес чыл дургузунда өөренир. Шак ындыг школаларның өөредилге планының бир онзагай талазы өөредилгениң баштайгы чылында уруглар белеткел үезин эртер. Шак ынчан бичии уругларның уран чүүлдүң кайы-бир хевиринге салым-чаянныы, сундулалдыы илереп келир. Музыка, хореография болгаш чурумалдыг уран чүүл талазы-биле уруглар өөренирлер. Сес класс доосканының дугайында херечилел-биле чергелештир уран чүүл школазының тускай класстарын дооскапының херечилелин уруглар база алыр болгаш олар культура болгаш уран чүүлдүң өөредилге черлеринче өөренип кирер.

Шенелде тускай класстарның өөреникчилерин шилип алыры-биле Тыва АССР-ниң Культура министерствозу конкурсту чарлап турар. Ук конкурс бо чылдың июль 3-тен 6-га чедир Кызылдың уран чүүл училищезинге эртер. 1978 чылдың апрельден бээр бо хүннерге чедир Культура министерствозунуң тускай бригадалары республиканың районнарынга өөреникчилерниң шилип алыышкынын чоруткан. Конкурска киирери-биле 47 кижи шилиттинген. Шилип алыышкын ам-даа чоруп турар. Уругларын уран чүүл школазының тускай класстарынга өөредип киирери-биле билдириишкин киирген ада-иелер оларны ап алгаш, бо чылдың июль 2-де конкурска киржири-биле чедип кээри чугула.

Бистиң республикага культура болгаш уран чүүлдү сайзырадырынче сагыш салыышкын улуг. Бо талазы-биле улуг ажылдар чорутгунганын билир бис. Шак ындыг хемчеглер моон соңгаар-даа алдынар. Кызылдың № 2 школазының баазазынга уран чүүл школазының тускай класстарын ажыдар дугайында шиитпир бистиң республикага бо талазы-биле национал кадрларны белеткээринге онза ужур-дузалыг болур дээрзи чугаажок.

Л. АРТАЕВА.

ЫНАКШЫЛ

Сонет чечээ

Тыва поэзияда сонеттерниң удаа-дараа көстүп кээп турарын эки билир бис. Сонет дээрге он бирги болгаш он дөрткү одуруглары аяннажып турар, он дөрт одуруг лириктиг шүлүк болгай. Бо удаада номчукчуларга баштайгы тыва сонет чечээн (өөрлеш сонеттерни) бараалгадыр-дыр бис. Сонет чечээ—төрелдешкек он дөрт сонеттерден тургустунар. Ол ышкаш баштайгы сонеттиң сөөлгү одуруу дараазында сонеттиң эгезинге деткимче бээр. А он бешки сонетке сонет бүрүзүнүң эге одуруглары кирер. Ам Вл. Серен-оолдуң «Ынакшыл» деп сонет чечээн парладывыс.

Кудай аас — хиндиинде хир безин чок бол,
Куюмналыг алыс ботту бүргевитти.
Сагыш-бодал ала-чайгаар сырыннадып,
Чадаган дег хөөн кирип ыңдынналды.

Кашпал хемниң иштин долган туман, булут
Хадып кээрге, ойлап-дезе бээри дег,
Чаңгыс-ла сен көстүп кээр сен, эдеп чүве —
Чайтаар боттуң ыстааштыны чавырлы-дыр.

Үнген хүнге хүндүс сени деңнеп чоруур,
Үстүү дээрде сылдыстарга дүне деңнээйн,
Хуулуп алгаш, меңдеп черле ыравайн чор.

«Ындыг-дыр»-деп, чаңгыс сөс-даа харыылавас
Ылап черле орта сен бе? Кандыың ол чоор?
Кударалым база катап хайымналды.

* * *

Кударалым база катап хайымналды.
Кушкулаштыр ужупса деп бодап ор мен.
Ушкаш чоорул. Кады чыгы, бо-ла көржүп,
Улуг эвес хоорайда чурттап чор бис.

Арының чазык, хүлүмзүрүг долган боор сен —
Аас-кежиниң, өөрүшкүң дээш амыраар мен.
Шала муңгак, бир-ле чүүлге чардыгар сен—
Саргып-дойлуп, ону деңге үлежир мен.

Аныяктар чыылган черге келиринге,
Аажы-чаңың — топтууң дораан илерей бээр —
Хуу-салым кадыксааннар сенче сыңныр.

Чанарында сагыш андыр менче көөр сен.
Шак ол көрүш сеткилимни доюлдурар.
Хуулгаазын казыргыга алзывыттым.

* * *

Хуулгаазын казыргыга алзывыттым,
Кудук-чайык чаңың сактып, дүжеп ховдум:
«Мени тып ал, ынчан сарыың болуйн»— дигеш,
Меңден ырап, тос арт ажыр чашты бердиң.

Булут шыпкан сыннар ажыр истээримге,
Будуң дегген черлер шупту чечек бээр-дур.
Хеме-биле салдап кешкен чалгыың безин
Хереледенин, чэлээштенип чыткылаар-дыр.

«Орай күскү оңган сиген аразында
Оюк-делик ноғаан черлер изи ол!»—деп,
Куштуң хааны ээир дээрден кыйты салды.

«Чаштып чадааш, үстүү оран үнду»— диргип,
Чанып келген часкы куштар ырлаштылар.
Кулбуксуду бодалдарым ужуктулар.

* * *

Кулбуксуду бодалдарым ужуктулар,
Курбустудан сени тыпкан дужум сактып,
Чырык даңның хаяазында сылдыстыва
Шыгаап алгаш, сени аңаа деңнеп турдум.

Ырак сылдыс, чечек азы бир-ле чүүлге
Ынаам уруг солуттунмас ышкаш-тыр сен.
Хөөредиг, мактал сенээ таарышпас-тыр.
Көстүп чораан ол-ла бодуң эргим-дир сен.

Бүдүжүнде, овуруңда чүве ийикпе,
Бүзүрелим кыпсып келир чажыттыг сен.
Бодаарымга өскелерден ылгалың ол.

Сагыш саарзык, хөлзеп чоруур болу берген.
Чалыы боттуң чүү деп мындыг чөвүланыл?
Бо-ла бүгү ынакшылдың тевии-дир ийин.

* * *

Бо-ла бүгү ынакшылдың тевии-дир ийин.
Болчашкан дег бөгүн база душтуаус-даа.
Хөлеген дег чыдып калбас кезек оолдар
Хөглүг сүргей хөөнүн сөглеп, чалап турду:

— Хөрек чуруң өипеп тургаш кылып берейн.
— Хөлге кежээ хөөрежип хемелээли.
— Хөгжүм ойнаан черге баргаш, таныылаалы.
— Көрбээнивис кино бар-дыр, олче бараал.

Чалалгалар сагыжымны чартыктырбаан.
«Чажам»-дээвээ бажың чайгаш, улуг тындым.
Бодалымга чаңгыс-ла мен турган боор мен.

Кыстар дегийт чажыттарын сөглевестер.
Кымга-даа эвес, чүгле меңээ ынакшаан сен.
Борбак чүрээм сээңи сенде доңнашты-даа.

* * *

Борбак чүрээм сенде доңнашты-даа.
Боттуң кежии, келир үе эжиин ашты.
Чурттаалгамны ыры-биле деңнээр болза,
Шуушкан чечен одуруглар болу бердиң.

«Чежемейниң шыдамыымны деңневаңзе —
Сенээ төлеп, шынчы болуп артар мен»-деп.
Чүлдү-чүрээм хапызыңдап даңгыраглап,
Чүстен чаңгыс орук шилээн үреп-дир мен.

Салым кадар чаражымны дилеп чораащ,
Частырыг чок тыпканымны бодап келгеш,
Хөөмей, сыгыт — ырым-шоорум куткула бээр.

Ындынналган чалыы назын халыыны дээш,
Ынча дыка күжүр ботту холзетпейн,
Хөрлээлээп ынакшыл сен, намдап көрем.

* * *

Хөрлээлээн ынакшыл сен, намдап көрем.
«Хөрүүн» базыын кезек када соксадывыт.
Көске кызып, сырылаңган болат кан дег
Хөөкүй чүрээм дагыгып ап оожургазын.

Оожургап, намдавас мен дидир сен бе.
Оон соонда чүрээм соой бээр ындыг бе кай?
Ынчаарга-ла вулканныг даглар ышкаш,
Ынакшылдан хайнып чоруур болуп артайн.

Кижи чүрээ ынакшылдан эзилбес че?
Хилег эвес, кежик-тир деп мындыг сен бе?
Көргей-ле бис. Ындыг болза — кайгамчык-тыр!

Шаанга чедир сендеп черле чарылбайн,
Чалгын, чакпам—ынакшыл деп йөрээп чоруукн.
Хөрек-чүрээм ынча дыка йөлевезин.

(Уланчылыг)

КУРС АЖЫТТЫНГАН

Бистиң Чөөн-Хемчик районнуң херегленкчилер ниитилели моон мурнунда-даа чылдарда үлетпүр болгаш аъш-чем садыгларынга ажылдаар садыгжылар курузун ажыткаш, садыгжыларны өөредип, белеткеп ап турган. Ам ол чергелиг, 6 ай хуусаалыг бичии садыгларга ажылдаар садыгжылар белеткээр курсту чоокта чаа херегленкчилер ниитилелинде ажыткан. Кичээлдерни херегленкчилер ниитилелиниң конторазының кызыл-булуңунда эрттирип турар.

Ниитизи-биле курста 20 кижи хаара туттунган. Оларны садыгжы мергежилге өөредири-биле билдилиг специалистерни бижыглаан. Түр курстуң дыңнакчылары хүндүс кичээлдевишаан, кичээл соолунде хостуг шактарында бөлүү-биле Чадаана хоорайның үлетпүр болгаш аъш-чем магазиннеринге немешкен чаа бараанарының ассортиментилери-биле, кичээлдерге өөренген бараанарының хевирлери-биле таныжып, экскурсиялап турарлар.

А. МОНГУШ.

«АЗИЯ ТӨВҮ» ШАҢНАЛ ДЭЭШ

БАЙЫРЛАЛДЫЫ-БИЛЕ АЖЫТТЫНГАН

Найысылалдың Совет Тываның 5 чыл аттыг стадиону байырлал шинчи киир каастаттынгач. Дүүн эртенгиниң 10 шакта хостуг хүреше «Азия төвү» шаңнал дээш Бүгү-эвилел маргылдаазының байырлыг ажыдыышкыны аңаа болган.

Бо маргылдааны эрттирериниң организастыг комитединиң даргазы, Тыва АССР-ниң Министрлер Чөвүлелиниң Даргазының оралакчызы К. С. Шойгу, республиканың кушкультура болгаш спорт комитединиң даргазы А. С. Нурзет, маргылдааның парадтың командылакчызы Е. Кол судьязы Ө. Ондар олар парадтың командылакчызы Биче-оолдуң маргылдааның ажыттынар деп турарының дугайында рапортун хүлээп алган.

Оон соонда А. С. Нурзет маргылдааны эрттирериниң организастыг комитединиң даргазы Кужугет Серээвич Шойгуга сөс берген.

— Бистиң республиканың спортчу амыдыралында Бүгү-эвилелдиң бо маргылдаазы дээрге улуг болуушкун-дур— деп, К. С. Шойгу чугаалаан.— Бо маргылдааның киржикчилеринге акы-дуңманың байырын бистиң республиканың ажылчы чоннарының мурнундан байыр чедирип, боттарының спортчу амыдыралыңарга чедиишкинниг болурун күзеп тур бис. Бо маргылдаада Узбек, Таджик, Казах эвилелдешкен республикаларның болгаш өске-даа черлерниң спортчу тэлээлериниң киржип турары дээрге, бистиң Коммунистиг партияның ленинчи национал политиказының, совет улустарның бузулбас эп-найыралының база бир чайыннанчак көргүзүү боop турар-дыр деп, Кужугет Серээвич Шойгу түңнелинде чугаалаан.

Совет Эвилелиниң күрүне гимнизи чаңгыланып турда, маргылдаада келген командаларның капитаннары «Азия төвү» шаңнал дээш маргылдааның тугун көдүргеннер.

Бо чылдың «Азия төвү» шаңнал дээш маргылдаазынга киржири-биле чеден ажыг мөгелер келген. Оларның дөртен сези хостуг хүрешке ССРЭ-ниң спорт мастери болгаш аңаа кандидаттары деп хүндүлүг аттарлыг. Олар-биле кады Россия Федерациязының ийи дакпыр чемпиону Элээди оолдар арызынга Совет Эвилелиниң чемпиону, Хабаровски чурттуг Ефрем Ефремов, хостуг хүрешке Узбек ССР-ниң бирги шилиндек командазының кежигүну Бижали Махмудов, Таджик ССР-ниң шыырак дээн мөгелериниң бирээзи Сайдахмат Мирзоев, бистиң чаңгыс чер чурттугларывыс ВЦСПС-тиң шаңналының эдилекчизи, чемпион Валерий Оюн, студентилерниң Бүгү-эвилел оюннарының чемпиону Александр Шойдук болгаш оон-даа өскелер бар.

Маргылдааның баштайгы хүнүнде шупту деңзилерниң мөгелери ийи-ийи ужуражылгаларны эрттиргеннер. Найысылалда Совет Тываның беш чылы аттыг стадионнуң ногаан шөлүнге чаткан хевис кырынга болган спортчу маргылдааны кызылчылар болгаш оон аалчылары-даа улуг сонуургал-биле көргеннер.

Бөгүн маргылдааның түңнел ужуражылгалары болур.

В. ЧАДАМБА.

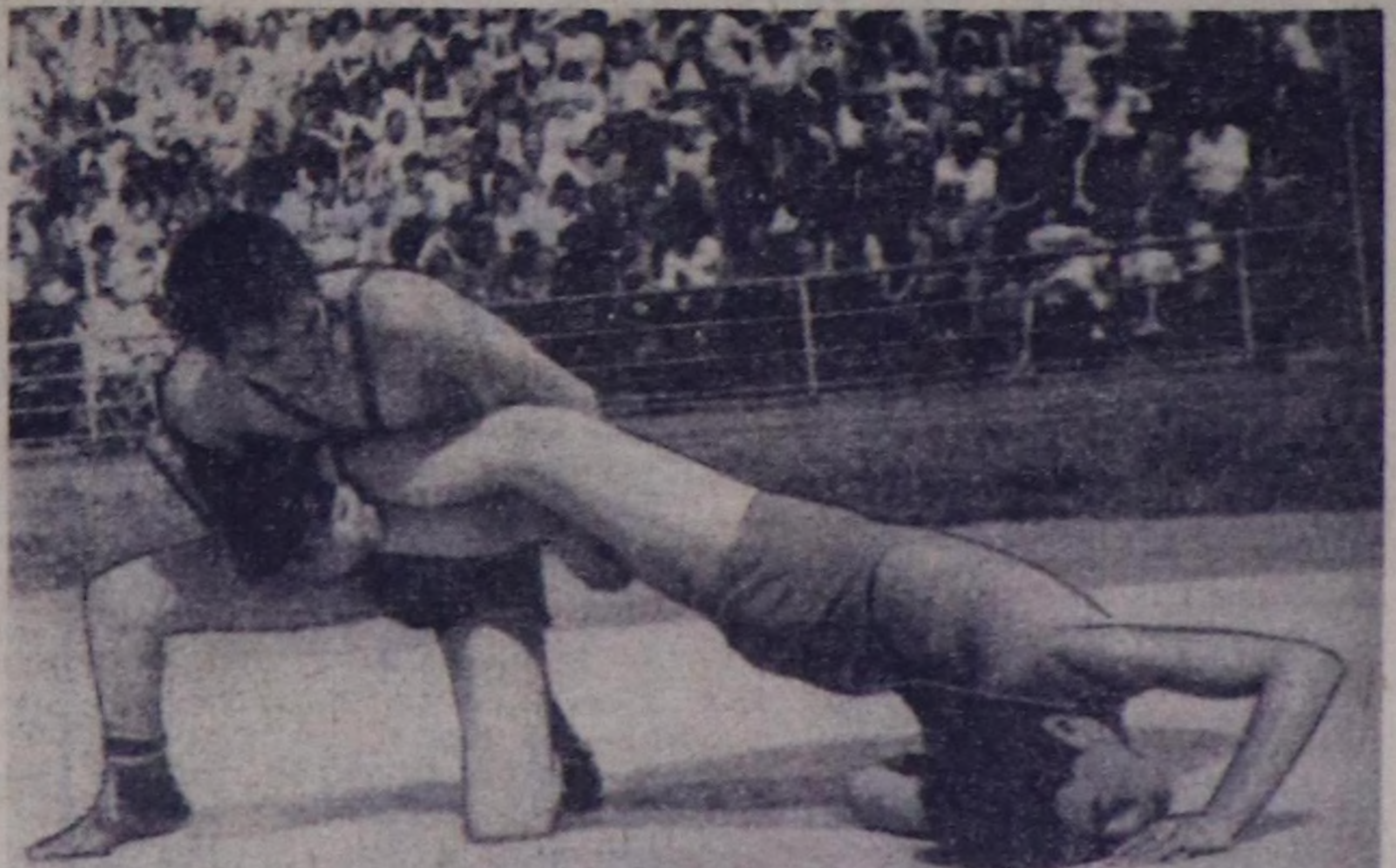

ЧУРУКТАРДА: бистиң республиканың шилиндек командазының кежигүну, хостуг хүрешке ССРЭ-ниң спорт мастери Валерий Оюн мастерге кандидат Сергей Монгушту эрыг октаан үези (солагай талазында); маргылдаа үезинде.

АВТОРНУҢ фотолары.

Телевидение

ИЮНЬ 11-ДЕ
БИРГИ ПРОГРАММА
МОСКВАДАН

10.00—«Үе». Информастыг программа.
10.35—«Зарядкаже чыскаалыңар!».
10.55—«Музыкалыг киоск». Э. Беляева эрттирер.
11.30—«Будильник».
12.00—«Совет Эвилелинге бараан боол тур мен».
13.00—Уругларга фильм. «Капитан Немо». Хөй сериялыг уран-чечен фильмниң 2-ги сериязы.
14.10—Уругларның «Сиккулдены» ансамблиниң концертти.
14.30—«Кодээде амыдырал».
15.30—Футболга делегей чемпионады. ИТАЛИЯ — АРГЕНТИНА. Аргентинадан дамчыдылга.
17.00—«Бөгүн — Чиик үлетпүр ажылдакчыларының хүнү». ССРЭ-ниң чиик үлетпүр министри Н. Н. Тарасов дамчыдылгага киржир.
17.15—«Силерниң чагаалырыңарны ёзугаар». Чиик үлетпүр ажылдакчыларының хүнүнге музыкалыг программа.
18.00—«Делегей панорамазы».
18.35—«Аренаның аялгалары». Фильм-концерт.
19.00—Мультфильмнер программазы: «Пар оглу болгаш черепаха канчаар ырлажканы», «Тоол ыдыышкыны».
19.30—Медээлер.
19.45—«Кино аян-чоруктарының клуву». Ю. А. Сенкевич эрттирер.
20.45—«РСФСР-ниң алдарлыг артизи М. Пархоменко ырлап тур». Ленинградтан дамчыдылга.
21.15—«ТТ-ның экранынга эң баштай». «Улуг чугаачының чажыды» («Баррандов» ЧССР).
22.30—«Үе». Информастыг программа.
23.00—«М. Балакиревтиң романстары». Фильм-концерт.
23.35—«Чэлээштиң формулазы». Документалдыг фильм.
23.45—01.30—Футболга делегей чемпионады. ШВЕЦИЯ—ИСПАНИЯ. Аргентинадан дамчыдылга. Чапсарда—медээлер.

ИЮНЬ 12-ДЕ
БИРГИ ПРОГРАММА
МОСКВАДАН

10.00—«Үе». Информастыг программа.
10.35—Эртенги гимнастика.
10.55—«Уруглаар уруглар-ла болгай». Уран-чечен фильм.
12.05—«Кино аян-чоруктарының клуву». Дамчыдылганы Ю. А. Сенкевич эрттирер.
13.07—17.00—Чапсар.
17.00—«Дилээшкиннерниң чыы». Совет педагог С. Т. Шацкийниң төрүттүнгениинден бээр 100 чыл болурунга.
17.30—«ССРЭ-ниң улустарының ырылары болгаш танцылары».

КЫЗЫЛДАН

18.00—Телемедээлер.
18.10—«Улусчу контроль». Дамчыдылга.
18.30—«Линард Лайцен». Телефильм.
18.45—«Чэлээш». Дамчыдылга.
19.10—Телемедээлер.
19.25—Чарлалдар.

МОСКВАДАН

19.30—Медээлер.
19.45—П. И. Чайковский аттыг делегей конкурузу. Фортепиано, 1-ги эолчээ.
20.15—«Үшкү чыл—шалыпчы чыл». «Чаарты кылыры — кол угланыышкын». СЭКП Омск обкомунуң бирги секретары С. И. Манякин дамчыдылгага киржир.
21.00—Футболга делегей чемпионады. ШОТЛАНДИЯ—ГОЛЛАНДИЯ. Аргентинадан дамчыдылга.
22.30—«Үе». Информастыг программа.
23.00—00.10—«Калинин хоорайда вагон-тудуг заводунуң аныяктар клувунга оңчуктериниң ужуражыышкыны».

ИЙИГИ ПРОГРАММА
МОСКВАДАН

18.00—Аар атлетикага Европа чемпионады. Чехословакиядан дамчыдылга.
18.45—«Буратино делгелгези».
19.15—«Амурда хоорайның чалыы назыны».

КЫЗЫЛДАН

19.30—«Сылдысчыгаш». Киноальманах.
20.25—21.00—«Биске бодуңар ырыңар ырлап бериңер». Фильм-концерт.

Редактор В. С. ШАРАВИИ.

БЛОКАДА

А. Чаковскийниң романын ёзугаар «Бүзээлээшкин» деп киноэпопеяның «Ленинград метрономy» база «Искра» операция» деп чаа фильмнери республиканың киноэкраннарында үнүп эгелээн. Кинону «Ленфильм» киностудияга үндүрген.

ӨӨРЕНИРИН КҮЗЭЭННЕРГЕ

АК-ДОВУРАКТА хоорайның № 3 ортумак профессионал-техниктиг училищези 1978—1979 өөредилге чылында сургуулдар хүлээп алырын чарлап тур.

Дараазында мергежилдерге үш чыл хуусаалыг өөренир:
Электромонтер-сеттекчилер;
Электри болгаш газ-биле дуңзаалаар кижилер;
Арыглаал. дериг-херекселдериниң машинист-лаборантылары;
Электри-биле ажылдаар экскаваторларының машинистери;
Даг дериг-херекселдериниң слесарьлары.

15 хардан өрү назылыг, 8 класс дооскан оолдарны болгаш уругларны хүлээп алыр.

Ол ышкаш дараазында мергежилдерге бир чыл хуусаалыг өөренир:
Арыглаал дериг-херекселдериниң машинист-лаборантылары;
Газ, электри-биле дуңзаалаар кижилер;
Электромонтер-сеттекчилер.

17 хардан өрү назылыг оолдар, кыстарны хүлээп алыр.

Үш чыл хуусаалыг өөредилгеге кирген сургуулдар өөредилгени доозкаш, бышкан билигниң аттестадын болгаш училищени дооскаанының дипломун алыр.

Училищеде өөредилге болгаш чурттаар корпустар, өөредилге-бүдүрүлге мастерскаялары бар.

КЭЭР ЧЕРИ: Ак-Довурак хоорай, ХПТУ-3, хүлээп алыр комиссия.

1978 чылдың август 24-тен сентябрь 10-га чедир үеде Моол Арат Республиказе туристи аян-чорук кылырын профэвилелдериниң Тыва область чөвүлели организастап турар.

МАР-же туристи аян-чорукка баар күзелдиг кижилер профэвилелдер комитеттеринге болгаш адырлар аайы-биле обкомнарга кээр. Туристи аян-чорук кылырының документилерин профэвилелдериниң адырлар аайы-биле обкомнары туристерниң чорууурунга чедир 60 хонук четпээнде кылып доозар турар.

АГААР

Кызылдың агаар станциязының медээзин ёзугаар алырга, бөгүн республикага бүргег, аязыр. Агаарның температуразы республикага 17—22 градус чылыг болур. Чамдык районнарга 9—14 градус чылыг болур. Чамдык районнарга хөрзүнүң температуразы 1 градус сооктан 4 градус чылыгга чедер. Кызылга эдир булуттаар. Хаттың күжү секундага 7—12 метр болур. Агаарның температуразы 18—20 градус чылыыр.

КИНО

ИЮНЬ 11-ДЕ

«НАЙЫРАЛ»: «Ынакшыл — амыдырал» 10.00, 12.40, 15.20, 18.00, 20.40 шактарда.

«ПИОНЕР»: «Доктор Айболит» 9.50, 11.25 шактарда. «Хан төрел алышкылар» 13.00, 14.40, 17.30 шактарда. «Пекин кижи төрелгетенни дүвүреткен» 16.20 шакта. «Кажан сен чогунда» 19.10, 21.00 шактарда.

«КАА-ХЕМ»: «Садыг ажаакчы» 10.00, 12.00, 14.00, 16.00, 18.00, 20.00 шактарда.

«ВОСТОК»: «Озорник» 11.00, 13.00 шактарда. «Кара хоорай» 15.00, 17.30, 20.00 шактарда.

«ЧАЙГЫ КИНОТЕАТРГА»: «Русалочка» 11.00, 13.00 шактарда. «Оруу чаңгыс улус» (16 хар четпээннерни киирбес) 15.00, 16.50, 18.40, 20.30 шактарда.

ИЮНЬ 12-ДЕ

«НАЙЫРАЛ»: «Айыыл» 10.30, 12.10, 13.50, 15.30 шактарда. 17.10, 18.50, 20.30

«ПИОНЕР»: Киночыыңды 9.20 шакта. «Бүзээлээшкин» 1-ги сериязы, 10.40, 14.00, 20.00 шактарда. «Ынакшыл—амыдырал» 17.20 шакта.

«КАА-ХЕМ»: «Озорник» 15.00 шакта. «Катарина Блюмнуң базындырган алдары» 16.50, 18.40, 20.30 шактарда.

«ВОСТОК»: «Курорт дугайында сактыышкын» 15.00, 16.50, 18.40, 20.30 шактарда.

«ЧАЙГЫ КИНОТЕАТРГА»: «Русалочка» 11.00, 13.00 шактарда. «Оруу чаңгыс улус» (16 хар четпээннерни киирбес) 15.00, 16.50, 18.40, 20.30 шактарда.

☎ РЕДАКЦИЯНЫҢ АДРЕЗИ: индекс 667000

Кызыл, Щетинкин болгаш Кравченко кудумчузу, бажын № 3. ТЕЛЕФОННАРЫ: Редакторнуң 2-24-63, редакторнуң оралакчыларының 2-35-24, 2-31-75, харыысалгалыг секретарының 2-23-35, секретариаттың 2-23-35, партийжи амыдырал килдизиниң 2-37-13, пропаганда килдизиниң 2-31-75, культура килдизиниң 2-23-54, кодээ ажыл-агый килдизиниң 2-21-47, үлетпүр килдизиниң 2-22-64, чагаа килдизиниң 2-41-27, информация база совет тургузуг килдистериниң 2-20-60, корректорларының 2-27-41, бухгалтерияның 2-12-45, солун келбейн баргаңда 2-32-75 телефонче долгаар.

Тираж 17531. Чагыг № 162.

СОЛУН НЕДЕЛЯДА 6 КАТАП ҮНЕР

Тыва АССР-ниң Министрлер Чөвүлелиниң Ном үндүрер чер, полиграфия болгаш ном садыының талазы-биле эргелелиниң типографиязы (Кызыл, Щетинкин болгаш Кравченко кудумчузу, бажын № 1).

ТС—00672.